

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 บริบทของเขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

2.1.1 สภาพทั่วไป

บริบทของเขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย 1 เทศบาล ตำบลหนองแสง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 เขตเลือกตั้ง ตำบลหนองแสง ตำบลหนองทุ่ม ตำบลโลกสี ทองหลวง และห่างจากตัวจังหวัดมหาสารคาม 40 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 480 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 51,771 ไร่ มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลขามป้อม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลหนองไฮ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลดงใหญ่ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

ภาพที่ 1 : แผนที่อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

2.1.2 ประชากร

ข้อมูล ณ วันที่ 31 มกราคม 2550 พบว่าประชากรผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง 30,241 คน เป็นหญิง 14,808 คน ชาย 15,441 คน จำนวนครัวเรือน 5,612 ครัวเรือนประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาคือเลี้ยงสัตว์และค้าขายโดยเฉพาะในเทศบาล ฝ่ายปกครอง อำเภอวาปีปทุม. 2550.

2.1.3 สภาพภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสลับกับเนินดิน โดยมีพื้นที่ลาดเอียงจากทางทิศตะวันตกไปจนถึงทิศตะวันออก ลักษณะดินมีสภาพเป็นดินร่วนปนทราย จึงไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้นาน โครงสร้างของดินเป็นหินทรายและหินเกลือ ไม่มีน้ำไหลผ่านมีเพียงลำห้วยขนาดเล็ก ซึ่งเกิดจากสภาพดินที่เป็นที่ราบสลับกับเนินดิน เมื่อฝนตกไหลเซาะรวมตัวเป็นห้วยขนาดเล็ก แต่ในปัจจุบันส่วนใหญ่มีสภาพตื้นเขินไม่สามารถกักเก็บน้ำในหน้าแล้งได้ พื้นที่โดยทั่วไปจึงมีสภาพแห้งแล้ง เหมือนสภาพดินโดยทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1.4 สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมมี 3 ฤดู คือ

1) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์- เดือนเมษายน อากาศจะอบอ้าว อุณหภูมิโดยเฉลี่ย 29 องศาเซลเซียส

2) ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม- เดือนกันยายน โดยได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันออกเฉียงใต้

3) ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม-เดือนกันยายน โดยได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 15 องศาเซลเซียส

2.1.5 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีปัจจัยหลักในการผลิตได้แก่ ดิน มีสภาพเป็นดินร่วนปนทราย และ โครงสร้างของชั้นดินมีหินเกลืออยู่ชั้นล่าง ทำให้บางพื้นที่สามารถทำนาเกลือสินเธาว์ได้ และ ทำให้น้ำและดินเค็มไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก และมีดินลูกรังบางพื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกมีประมาณ 5 ใน 7 ของพื้นที่ทั้งหมด พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ยาสูบ การประกอบอาชีพการปศุสัตว์ นิยมเลี้ยงโค กระบือ หมู เป็ด ไก่ การประมง นิยมจับปลาตามหนองน้ำในหมู่บ้านเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน ด้านการค้าขาย มีการจดทะเบียนธุรกิจที่จัดตั้งขึ้นใหม่โดยรวมเพิ่มขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการจดทะเบียนการค้าของร้านค้าขนาดเล็ก ประเภทธุรกิจที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งส่วนใหญ่หรือร้อยละ 71.9 ได้แก่ ประเภทการค้าส่ง ค้าปลีก รองลงมาได้แก่ การก่อสร้าง ร้อยละ 15.3 และการผลิตร้อยละ 4.4 ด้านอุตสาหกรรม

ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก เช่น โรงสีข้าว โรงผลิตไม้เลียบลูกชิ้น โดยมีโรงสีข้าวขนาดใหญ่ คือ ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงสีข้าว สหบูรณ์ข้าวไทย เป็นโรงสีที่มีกำลังการผลิตมากที่สุดในจังหวัดมหาสารคาม และรองลงมาได้แก่ ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงสีข้าวสายทอง และโรงสีบุญบริการ ฝ่ายปกครอง อำเภอวาปีปทุม, 2550.

จากที่ได้กล่าวถึงบริบทโดยทั่วไปของเขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอวาปีปทุม สรุปได้ว่าจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งหมด 29,226 คน เป็นชาย 15,026 คน และเป็นหญิง 14,220 คน จากทั้งหมด 5,600 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาคือเลี้ยงสัตว์ และค้าขาย สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มเนินดิน มีสภาพดินร่วนปนทราย มีหินเกล็ด และสภาพแห้งแล้งในฤดูแล้ง แต่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์น้ำ เช่น ปลา กบ ในฤดูฝน การประกอบธุรกิจส่วนใหญ่เป็นการค้าขายขนาดเล็ก ด้านอุตสาหกรรมมีการประกอบกิจการโรงสีข้าวขนาดใหญ่ และโรงงานผลิตไม้เลียบลูกชิ้น

2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

1. ความหมายของผู้นำ มีผู้ให้ความหมายของ ผู้นำไว้แตกต่างกันตามลักษณะบทบาท หรือคุณสมบัติ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

ซูเกียรตี ด้านธนทรัพย์ 2542: 9-10. ให้ความเห็นเกี่ยวกับ ผู้นำไว้ว่า ผู้นำคือบุคคลที่ใช้อำนาจ อิทธิพลหรือความสัมพันธ์ที่มีอยู่กับบุคคลอื่น กระตุ้นหรือชี้นำหรือชักจูงให้บุคคลอื่น ผู้ตาม. มีความสนใจ กระตือรือร้น ที่จะกระทำในสิ่งที่เขาต้องการ โดยมีเป้าหมายของกิจกรรมรวม เป็นจุดหมายปลายทาง และนอกจากนี้ยังได้รวบรวมความหมายของผู้นำโดยสรุปไว้ 11 ด้านดังนี้

1. ผู้นำในด้านที่เน้นถึงกระบวนการของกลุ่ม หมายถึงบุคคลตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไปซึ่งเป็นผู้ที่มีความเด่น หรือมีอำนาจเหนือบุคคลอื่น ๆ ในกลุ่ม ในกระบวนการของการควบคุมปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม
2. ผู้นำในด้านที่เน้นบุคลิกภาพ หมายถึงบุคคลที่มีบุคลิกภาพ (Personality.) คุณลักษณะ (Character.) และลักษณะการ (Trait.) ที่พึงประสงค์มากกว่าบุคคลอื่น ๆ
3. ผู้นำในด้านที่เป็นศิลปะของการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้คล้อยตามวัตถุประสงค์ของตน หมายถึงผู้ที่มีความสามารถที่จะทำให้ผู้ตามตระหนักถึงความประสงค์ของตน ตลอดจนทำให้ผู้ตามเชื่อฟัง เคารพนับถือ มีความจงรักภักดีและให้ความร่วมมือ

4. ผู้นำในด้านที่เป็นการใช้อิทธิพล หมายถึงผู้ที่มีความสามารถในการใช้อิทธิพลของตนเพื่อเปลี่ยนแปลงความประพฤติของคนอื่น

5. ผู้นำในด้านพฤติกรรมหรือการกระทำ หมายถึงผู้ที่มีการกระทำหรือมีพฤติกรรมที่ทำให้คนอื่น ๆ กระทำการหรือสนองตอบต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของตนไปในทิศทางที่ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม

6. ผู้นำในด้านรูปแบบของการชักชวน หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับคนอื่นด้วยวิธีการชักชวน เกลี้ยกล่อมหรือคลุจ มากกว่าที่จะเป็นการอำนวยความสะดวกหรือส่อไปในทางที่จะบังคับข่มขู่

7. ผู้นำในด้านความสัมพันธ์ด้านอำนาจ หมายถึงผู้ที่มีความสัมพันธ์ด้านอำนาจที่มีอยู่กับสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มแตกต่างกันไป

8. ผู้นำในด้านที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย หมายถึง ผู้ที่มีพลังพลวัต dynamic force. ซึ่งสามารถกระตุ้น จูงใจ และประสานงานในการจัดระเบียบในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

9. ผู้นำในด้านที่เป็นผลของปฏิกิริยาโต้ตอบ หมายถึงผู้ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่บุคคลอื่น ๆ ยอมคล้อยตามความประสงค์ของผู้นำ เพราะบุคคลเหล่านั้นมีความประสงค์ที่จะกระทำการเช่นนั้นด้วยความสมัครใจ มิใช่ถูกบังคับให้กระทำ

10. ผู้นำในด้านที่เป็นบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน หมายถึงผู้ที่ได้รับบทบาทสูงกว่าผู้ตาม ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม

11. ผู้นำในด้านที่เป็นผู้เริ่ม หมายถึงผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในการทำกิจกรรมหนึ่ง ๆ ของกลุ่มก่อนบุคคลอื่น ทำให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบระหว่างผู้นำนั้นกับผู้ตาม ในการรักษาโครงสร้างของการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ ต่อไป

รัชนี เชียงธีระ 2543: 29. กล่าวถึงความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำหมายถึงผู้ที่มีบุคลิกภาพดีเด่นแตกต่างจากสมาชิกในกลุ่ม หรือเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะนำกลุ่มไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งผู้นำต้องเป็นผู้ที่สมาชิกในกลุ่มยอมรับ ชื่นชอบซึ่งอาจได้รับเลือกขึ้นมาอย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ได้ แต่ต้องเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า ผู้นำหมายถึงบุคคลที่มีบุคลิกภาพดีเด่น เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความคิดริเริ่มที่จะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในกลุ่ม โดยได้รับเลือกขึ้นมาอย่างเป็นทางการหรืออาจเกิดจากสถานการณ์เอื้ออำนวย หรือบีบบังคับเพื่อที่จะดำเนินกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายซึ่งคุณสมบัติของการเป็นผู้นำดังกล่าว

นี้เป็นสมบัติที่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นตัวแทนและเป็นผู้นำของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ พึงมี

2. คุณลักษณะของผู้นำ มีนักวิจัยและนักวิชาการ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำไว้อย่างหลากหลาย พอสรุปได้ดังนี้

งามตา วนิทานนท์ 2537: 448. กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้นำไว้ดังนี้

1. คุณลักษณะทางกาย (Physical or constitution factor.) อันประกอบด้วยน้ำหนักส่วนสูง ทรวดทรงและสุขภาพ

2. สติปัญญาหรือความเฉลียวฉลาด (Intelligence.)

3. ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self confidence.)

4. การเข้าสังคม (Social ability.)

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภณ 2542: 93. กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำที่พึงประสงค์ไว้ ดังนี้

1. มีความรักและเมตตาต่อผู้ได้บังคับบัญชา

2. มีความรู้และประสบการณ์ทั้งในเรื่องการงานและชีวิต อย่างกว้างขวาง

3. มีความคล่องตัวและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี

4. มีเหตุผลและสามารถตัดสินใจได้ทันเวลา

5. มีความรับผิดชอบสูง

6. มีความกล้าหาญ เสียสละและยุติธรรม

7. มีปฏิภาณไหวพริบดี

8. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และทันสมัย

9. มีความสามารถในการสื่อความหมายเพื่อจูงใจให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำงาน

ศรีลย์ บริสุทธิ 2543: 25. กล่าวถึง ลักษณะของผู้นำที่จะประสบผลสำเร็จไว้ดังนี้

1. มีคุณสมบัติทางกาย ได้แก่ ว่องไว สง่า บุคลิกภาพมีเสน่ห์ แต่งตัวง่าย ๆ มีรสนิยมเสียงพูดชัดเจน อิริยาบถเป็นไปตามธรรมชาติ อุปนิสัยสม่ำเสมอ สุขภาพดี

2. มีสมบัติทางสติปัญญา ได้แก่ มีความสามารถในการแปลแผนให้ผู้อื่นได้มีเจตคติชอบสืบสวนสอบสวน ตระหนักในบทบาทของตนเอง มีความสามารถในการก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ มีทักษะในการปฏิบัติงาน ฉลาด มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเข้าใจปัญหาสังคมเข้าใจทฤษฎีการศึกษา การปกครอง จิตวิทยา และเข้าใจหลักในการปฏิบัติตามทฤษฎีดังกล่าว

3. มีสมบัติทางอารมณ์ ได้แก่ มีความสามารถเข้าใจอารมณ์ของบุคคลอื่น ยิ้มแย้มแจ่มใสและมีความสุข มีความมั่นคง มีความอิสระจากการเผชิญหน้า ไม่ตื่นตื้นง่าย ไม่เสียใจเมื่อผิดหวัง มีความหวังและมีแรงจูงใจสูง

4. มีสมบัติส่วนบุคคล ได้แก่ มีสำนึก มีความรับผิดชอบและเสียสละ เชื่อมมั่นในตนเอง และมีความอดทนต่อจุดอ่อนของบุคคลอื่น

5. มีสมบัติทางคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม ไม่วิพากษ์วิจารณ์โดยไม่จำเป็น มีความยุติธรรม

Esman and Uphoff 1984: 247. กล่าวถึงเกณฑ์ 3 ประการสำหรับการมีภาวะความเป็นผู้นำเพื่อการพัฒนา ดังนี้

1. เป็นผู้มีความสามารถในการระดมทรัพยากรท้องถิ่น เช่น แรงงาน เงิน หรือวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนา
2. เป็นผู้มีความสามารถในการให้ได้ว่าซึ่งทรัพยากรจากภายนอก เพื่อนำมาเสริมสร้างทรัพยากรภายใน
3. มีความตั้งใจที่จะใช้ทรัพยากรเหล่านั้น เพื่อประโยชน์อย่างกว้างขวางของคนในชุมชน

นอกจากความสามารถทั้ง 3 ประการดังกล่าว ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ และสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ด้วย ซึ่งการตอบสนองความต้องการนั้น ผู้นำจะทำได้ในระดับใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไขคือ

1. การมีหุ้นส่วนหรือผลประโยชน์ของผู้นำรวมอยู่ด้วย
2. การแข่งขันเพื่อเข้ารับตำแหน่งผู้นำนั้น
3. ประชาชนมีองค์กรที่เข้มแข็งและสามารถต่อกรกับผู้นำได้

ความสำคัญของภาวะผู้นำนั้น นอกจากจะมีอยู่ในตัวของมันเองแล้ว ยังมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการทำงานอีกด้วย โดยสามารถนำเอาภาวะความเป็นผู้นำมาเป็นบรรทัดฐานไปสู่ความสำเร็จได้

จากแนวคิดที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า ภาวะความเป็นผู้นำนั้นเป็นกระบวนการที่บุคคลหรือผู้นำ ทำให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามแนวความคิด หรือ การตัดสินใจของตนเอง โดยความยินยอม ทั้งนี้โดยอาศัยคุณลักษณะหน้าที่ และประเภทแห่งการเป็นผู้นำ ประกอบกันเป็นรูปแบบภาวะความเป็นผู้นำ อันส่งผลหรือบังเกิดอิทธิพลทำให้เกิดกระบวนการปฏิบัติ

2.2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

นักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ไว้ พอสรุปได้ดังนี้

ประพันธ์ ทรศนิยากร 2540: 32. กล่าวถึง การจำแนกประเภทของทฤษฎีผู้นำตามโครงสร้างไว้ 2 ประเภทดังนี้

1. โครงสร้างผู้นำแบบเป็นทางการ (Formal leadership structure.) ได้แก่ ผู้มีอำนาจหน้าที่ authority. โดยได้รับการคัดเลือก สรรหา หรือแต่งตั้งจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เป็นผู้เข้าไปดำเนินการคัดเลือกและแต่งตั้ง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1.1 ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล

1.2 คณะกรรมการต่าง ๆ ขององค์กรชุมชน เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน สมาชิกสภาตำบล ข้าราชการประเภทต่าง ๆ เป็นต้น ตำแหน่งเหล่านี้เป็นไปโดยการเลือกตั้ง แต่งตั้ง และประกาศอย่างเป็นทางการ

2. โครงสร้างผู้นำแบบไม่เป็นทางการ (Informal leadership structure.) ผู้นำประเภทนี้เกิดจากการสังสรรค์ของชาวบ้านอย่างไม่เป็นทางการมาเป็นเวลาช้านาน ลักษณะของกลุ่มในหมู่บ้านก็เป็นกลุ่มปฐมภูมิ (Primary group.) จึงมีความใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวในระหว่างชาวบ้านด้วยกันเองและผลที่ตามมาก็คือ ได้มีการพัฒนากลุ่มแบบไม่เป็นทางการเกิดขึ้น และกลุ่มเหล่านี้จะมีศูนย์กลางอยู่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผู้ซึ่งกลายเป็นผู้นำแบบไม่เป็นทางการในชุมชนนั้น ซึ่งได้แก่ผู้เฒ่าผู้แก่หรือ สมาชิกที่อาวุโสที่สุด หรืออดีตพระภิกษุสามเณร ชาวบ้านที่มีฐานะมั่งคั่ง สมาชิกที่มีชื่อเสียงของกลุ่มต่าง ๆ และผู้ที่มีความรู้ความสามารถ พิเศษจนได้รับการยกย่อง มีความเชี่ยวชาญในอาชีพที่ตนทำอยู่ เช่น แพทย์แผน โบราณ ผู้นำแบบไม่เป็นทางการเหล่านี้มีอิทธิพลต่อชาวบ้านมาก ชาวบ้านในชุมชนจะให้ความ ยกย่อง และเคารพนับถือเป็นอย่างมาก เนื่องจากวิธีที่ใช้กับชาวบ้านจะเป็นกันเอง เมื่อมีเรื่องเดือดร้อนจะสามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนและช่วยเหลือกันได้ ผู้นำแบบไม่เป็นทางการจะทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความเดือดร้อนของชาวบ้านให้ผู้นำแบบเป็นทางการทราบ เพื่อหาทางช่วยเหลือต่อไป

วิไลพร สุธยอย 2544: 42. สรุปทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำตามองค์ประกอบทางวัฒนธรรมไว้ 4 แบบ ดังนี้

1. ผู้นำโดยเสน่ห์หา (Charismatic leaders.) คือผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะตัวเป็นแรงจูงใจ กระตุ้นอารมณ์ผู้ตามให้ทำงานเพื่อความสำเร็จ การกระทำคุณงามความดี เสริมสร้างบารมีและวางตนอย่างเหมาะสม เป็นที่เคารพนับถือนำเลื่อมใสศรัทธา ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตามผู้ตามและบุคคลทั่วไปจะเห็นดีเห็นงามไปด้วย

2. ผู้นำแบบองค์กร (Organizational leaders.) คือผู้นำที่เน้นการทำงานแบบราชการ การแสดงบทบาทตามความคาดหวังขององค์กรและยึดมั่นในกระบวนการบริหารขององค์กรรูปแบบ formal organization. ผู้นำประเภทนี้จึงเน้นความสำเร็จและประโยชน์ของส่วนรวมเป็นประการสำคัญ

3. ผู้นำแบบเชี่ยวชาญ (Expert leaders.) คือผู้นำที่มีสติปัญญาสูง มีความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่าง ใช้ความสามารถเฉพาะตัวเป็นเครื่องช่วยในการเป็นผู้นำมาก

4. ผู้นำแบบไม่เป็นพิธีการ (Informal leaders.) คือผู้นำที่มีความใกล้ชิดกับผู้ตามมาก มีความคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มและไวต่อปัญหา มีเจตนาที่จะให้ทุกคนมีความอบอุ่น จึงมักไม่ค่อยคิดว่าตนเองเป็นหัวหน้าหรือผู้นำ ความสำเร็จของผู้นำแบบนี้ขึ้นอยู่กับมนุษยสัมพันธ์และทักษะของการสื่อความหมายทางความคิด เพื่อให้คิดเหมือนกันไม่ว่าจะพูดหรือเขียนก็จะเกิดความเข้าใจตรงกัน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นผู้นำจะมี 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือผู้นำที่มีรูปแบบ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ และผู้นำที่ไม่มีรูปแบบซึ่งเป็นผู้นำโดยปริยาย อันอาจเกิดจากลักษณะเฉพาะตัว เช่นนี้ ความเชี่ยวชาญพิเศษ และบุคลิกลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งแบบชั่วคราวและแบบถาวร

2.2.3 หน้าที่และบทบาทที่ดีของผู้นำ

นักวิชาการ นักวิจัยและนักการศึกษาได้กล่าวถึงบทบาทที่ดีของผู้นำไว้แตกต่างกันสรุปได้ ดังนี้

ชูเกียรติ ด้านระชนะทรัพย์ 2542: 11-12. กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้นำไว้ 12 ประการพอสรุปได้ดังนี้

1. ผู้นำในฐานะผู้บริหาร ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เป็นผู้นำ ในด้านกรวางนโยบายและตั้งวัตถุประสงค์ของกลุ่ม รวมทั้งช่วยงานของสมาชิกคนอื่น ๆ ให้ดำเนินไปด้วยดี
2. ผู้นำในฐานะผู้วางแผน ทำหน้าที่เป็นผู้วางแผนการปฏิบัติงาน ตัดสินใจในการเลือกวิธีการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้กลุ่มบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์
3. ผู้นำในฐานะผู้วางนโยบาย จะเป็นผู้กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติงานของกลุ่ม
4. ผู้นำในฐานะผู้ชำนาญการ เป็นผู้มีทักษะที่ดีในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์
5. ผู้นำในฐานะตัวแทนของกลุ่ม ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ภายนอก
6. ผู้นำในฐานะผู้ควบคุมความสัมพันธ์ของกลุ่ม เป็นผู้นำหน้าที่ในการบริหาร และอำนวยความสะดวกให้ความสัมพันธ์ของกลุ่มเป็นไปด้วยดี
7. ผู้นำในฐานะผู้ตัดสินใจประนีประนอม เมื่อมีความขัดแย้ง ผู้นำจะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยประนีประนอมให้เกิดความเข้าใจกันได้

8. ผู้นำในฐานะผู้ให้รางวัลและลงโทษ เป็นผู้ทำหน้าที่ในการให้รางวัลผู้ที่มีความดีความชอบและลงโทษผู้กระทำความผิดและเกิดผลเสียต่อองค์กร

9. ผู้นำในฐานะผู้มีอุดมคติ เป็นผู้นำที่ทำหน้าที่อย่างมีอุดมการณ์อันแน่วแน่ และมีหลักการอันมั่นคง ในการนำพาองค์กร ไปสู่เป้าหมาย

10. ผู้นำในฐานะเป็นบุคคลตัวอย่าง ผู้นำต้องทำหน้าที่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีใน ทุก ๆ ด้านให้กับผู้ตาม

11. ผู้นำในฐานะสัญลักษณ์ของกลุ่ม ผู้นำต้องมีเอกลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มจนสามารถเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มได้

12. ผู้นำในฐานะผู้ให้คำปรึกษา ผู้นำต้องแสดงบทบาทเป็นผู้รู้คอยให้คำปรึกษาแก่ผู้ตาม ในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านส่วนตัวและส่วนรวม

ลิตี เทตประสิทธิ์ 2529: 123. กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่นที่ดีที่สุดที่สอดคล้องกับการพัฒนาท้องถิ่นหรือการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะ ควรจะมีดังนี้

1. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่นหรือชุมชน
2. เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดใหม่ ๆ หรือสิ่งใหม่ ๆ พร้อมทั้งชี้แนวปฏิบัติเกี่ยวกับแนวคิดหรือสิ่งใหม่ ๆ นั้นด้วย
3. เป็นผู้ช่วยวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของชาวบ้าน
4. เป็นผู้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นเตือนหรือยั่วให้เกิดการกระทำในทางสร้างสรรค์หรือการพัฒนาให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น หรือชุมชน
5. เป็นผู้รับฟังปัญหา ความต้องการและความคิดเห็นของชาวบ้านแล้วนำเสนอต่อผู้เกี่ยวข้อง และรับเอาแนวคิดของผู้เกี่ยวข้องไปเผยแพร่แก่ชาวบ้าน ซึ่งนับว่าเป็นกระบวนการ 2 ทาง (Two-way communication หรือ Two-way process.) อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโดยตรง
6. เป็นผู้ร่วมวางแผนหรือพัฒนาท้องถิ่นโดยตรง
7. เป็นผู้ร่วมควบคุมหรือกำกับดูแล ให้มีการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้
8. เป็นผู้ร่วมติดตามผลและประเมินผลตามแผนที่วางไว้
9. เป็นผู้ร่วมรายงาน หรือเผยแพร่ผลงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือชุมชนให้ผู้เกี่ยวข้องหรือประชาชนได้รับทราบ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้รับทราบได้มีการศึกษาหรือให้ความร่วมมือในโอกาสต่อไป

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ผู้นำที่ดีควรมีบทบาทหน้าที่ทั้งสองด้านคือ ด้านแรกเป็นผู้นำในการบริหารและปฏิบัติงานให้แก่ชุมชนหรือองค์กร รับทราบข้อมูลข่าวสาร จากหน่วยงานภายนอก เพื่อนำไปเผยแพร่ให้แก่ชุมชนหรือองค์กร ลดความขัดแย้ง ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กร ควบคุมการปฏิบัติงาน กำกับ ประเมินและติดตามผลการปฏิบัติงานในองค์กรให้

บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ส่วนในด้านที่สองจะทำหน้าที่ในการนำปัญหาและความต้องการภายใน ไปแจ้งให้หน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องได้รับทราบและหาทางช่วยเหลือแก้ไขต่อไป

2.2.4 ปัจจัยที่ทำให้ผู้นำประสบผลสำเร็จในการทำงาน

เยาเวภา เดชะคุปต์ 2527: 132-133. สรุปปัจจัยที่จะทำให้ผู้นำเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จในการทำงานที่ผู้นำนั้นว่า ต้องประกอบด้วยบทบาท 5 ประการคือ

1. การริเริ่มงานของกลุ่ม (Initiating.) คือบทบาทการริเริ่มการดำเนินงานของกลุ่ม ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างดี โดยเสนอแนวทางในการคิดและการกระทำให้แก่กลุ่ม กระตุ้นให้เกิดการอภิปรายและแสดงความต้องการของกลุ่ม เพื่อหาแนวทางในการทำงาน

2. การวางระเบียบการทำงาน (Regulation.) คือบทบาทในการแนะนำแนวทางและกระตุ้นการทำงานของกลุ่ม เช่น การตั้งเป้าหมายในการทำงาน วางขั้นตอนในการทำงาน กำหนดระยะเวลาในการทำงาน การสรุปรวบรวมข้อมูล เป็นต้น

3. การเสนอข้อมูล (Information.) คือบทบาทในการนำเสนอข้อมูลและความคิดใหม่ ๆ ให้แก่กลุ่ม เช่น เดียวกันกับสมาชิกคนอื่น ๆ

4. การสนับสนุนบรรยากาศในการทำงาน (Supporting.) คือบทบาทในการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และช่วยให้ทุกคนอยากทำงาน เช่น การกระตุ้นให้ทุกคนอยากทำงาน ประนีประนอม การลดความตึงเครียดในการทำงาน และการควบคุมสถานการณ์ในกลุ่ม เป็นต้น

5. การประเมินผล (Evaluation.) คือบทบาทที่ช่วยให้กลุ่มประเมินการทำงานเป็นกลุ่ม ประเมินการตัดสินใจ จุดมุ่งหมายและวิธีการของกลุ่ม ช่วยให้ได้ข้อสรุปที่ถูกต้อง แน่นนอน

พจนานุกรม 2532: 17-18. กล่าวถึงสถานการณ์ที่จะส่งผลต่อการเป็นผู้นำที่ดี ดังนี้

1. แรงผลักดันทางด้านบริหาร (Forces in the manager.) พฤติกรรมของผู้บริหารหรือผู้นำที่จะแสดงออกอย่างไรนั้นย่อมได้รับอิทธิพลมาจากแรงจูงใจภายในของเขาเอง ประสิทธิภาพการฝึกอบรมจะเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้นำหรือผู้บริหาร โดยแรงผลักดันต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลประกอบด้วย

1.1 ระบบค่านิยม หมายถึงความรู้สึกต้องการให้บุคคลอื่นเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

1.2 ความเชื่อมั่นที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา หมายถึง ความรู้สึกไว้วางใจที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชานั้น ผู้นำบางคนอาจไว้วางใจและเชื่อมั่นในตัวผู้ใต้บังคับบัญชา บางคนก็ไม่เชื่อมั่นไม่ไว้วางใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติความรู้ความสามารถ ตลอดจนลักษณะของงาน ดังนั้น ผู้บริหารต้องคำนึงอยู่เสมอว่าผู้ใต้บังคับบัญชามีความสามารถพอที่จะไว้วางใจ มอบหมายงานให้หรือไม่

1.3 ความโน้มเอียงทางด้านความเป็นผู้นำ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อแบบของความเป็นผู้นำที่ผู้นำได้นำมาใช้แล้วทำให้เขามีความสะดวกสบายที่สุด ผู้นำบางคนที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้ดีในกรณีที่เขาเป็นผู้นำแบบเผด็จการ ส่วนบุคคลอื่น ๆ อาจจะชอบความเป็นประชาธิปไตย

1.4 ความกล้าเสี่ยงภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน ผู้นำบางคนอาจเกิดความไม่แน่ใจขึ้นว่าเมื่อมอบหมายงานให้ผู้อื่นไปทำแบบนั้น ผลจะออกมาอย่างไร ความรู้สึกไม่แน่ใจนี้มีแตกต่างกันในแต่ละตัวผู้บริหารแต่ละคน ผู้บริหารที่ไม่สามารถจะทนเสียดของผลการมอบหมายงาน หรือผู้ที่ไม่ไว้วางใจให้ผู้อื่นทำแทน ก็จะได้ทำงานนั้นเสียเอง

2. แรงผลักดันของผู้ใต้บังคับบัญชา (Forces in the subordinates.) เพราะผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคนมีความต้องการ ประสบการณ์และการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น การพิจารณาทำความเข้าใจแรงผลักดันนี้ ย่อมเป็นประโยชน์ต่อผู้นำหรือผู้บริหาร โดยแรงผลักดันจากผู้ใต้บังคับบัญชาประกอบด้วย

- 2.1 ผู้ใต้บังคับบัญชามีความต้องการที่จะมีเสรีภาพในการปฏิบัติงาน
- 2.2 ผู้ใต้บังคับบัญชามีความพร้อมที่จะรับผิดชอบในการตัดสินใจ
- 2.3 ผู้ใต้บังคับบัญชามีความสนใจในปัญหาและรู้สึกว่าเป็นสิ่งสำคัญ
- 2.4 ผู้ใต้บังคับบัญชามีความเข้าใจและระบุถึงเป้าหมายขององค์กรได้
- 2.5 ผู้ใต้บังคับบัญชามีความรู้และประสบการณ์เพียงพอที่จะแก้ปัญหา
- 2.6 ผู้ใต้บังคับบัญชามีความเต็มใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

3. แรงผลักดันทางด้านสถานการณ์ ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

3.1 ลักษณะของแต่ละหน่วยงานย่อมมีขนบธรรมเนียมแบบแผนประเพณีและระบบคุณค่า ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลที่ทำงานอยู่ในหน่วยงานนั้น ผู้ที่เข้ามาใหม่อาจสังเกตเห็นได้ว่า พฤติกรรมอย่างไรที่นิยมปฏิบัติกันในหน่วยงานนั้น ๆ และสิ่งใดบ้างที่พยายามหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติเราอาจสังเกตได้จากนโยบายของกิจการนั้น ๆ หรือจากระเบียบ กฎ ข้อบังคับ ตลอดจนวิธีดำเนินการบริหาร การกำหนดความรับผิดชอบและการบรรยายลักษณะของงาน

3.2 สมรรถภาพของกลุ่ม ก่อนมอบหมายงานผู้นำต้องทราบขีดความสามารถ และสมรรถภาพของหน่วยงานของตนก่อน จึงจะมีโอกาสบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

3.3 ทรัพยากร สภาพและลักษณะของปัญหาอาจเป็นเครื่องกำหนดได้ว่าผู้นำควรมอบความรับผิดชอบต่อผู้ใต้บังคับบัญชาได้มากน้อยเพียงใด

3.4 เวลา หากปัญหานั้นต้องได้รับการตัดสินใจหรือจะต้องดำเนินการโดยด่วน นักบริหารย่อมจะไม่มีเวลาเพียงพอที่จะปล่อยให้ผู้อื่นเอาไปพิจารณาหรือปฏิบัติและมักจะต้องดำเนินการตัดสินใจและสั่งการเกี่ยวกับเรื่องนั้นด้วยตนเอง

ศิริพร ชีรกุลชัยพานิช 2535: 17-18. กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสำเร็จในการทำงานของผู้นำ ซึ่งต้องประกอบด้วย อำนาจหน้าที่และตำแหน่ง สถานการณ์แวดล้อม อายุ เพศ และประสบการณ์ตลอดจนคุณวุฒิของผู้นำ

จากที่ได้กล่าวถึง บทบาทและปัจจัยที่จะช่วยให้ผู้นำปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างประสบผลสำเร็จและเป็นผู้นำที่ดีนั้น พอสรุปได้ว่าปัจจัยที่จะทำให้ผู้นำแสดงบทบาทและหน้าที่ได้สำเร็จสมบูรณ์จะประกอบด้วยปัจจัยภายในตนเอง ซึ่งได้แก่ คุณลักษณะของผู้นำซึ่งได้แก่ วุฒิภาวะ การศึกษา บุคลิกลักษณะส่วนตัว ประสบการณ์ในการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ แรงกดดันและสภาพแวดล้อมภายนอกอื่น ๆ เช่น ความต้องการ และความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา วัฒนธรรมองค์กร ตลอดจนลักษณะของปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนและทำหน้าที่ในการบริหารราชการท้องถิ่น เป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นควรมีคุณลักษณะสอดคล้องแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะความเป็นผู้นำ และปัจจัยที่ทำให้เป็นผู้นำที่ดีและประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้

2.2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเลือกตั้ง

1. การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความหมายสรุปได้ดังนี้

ลิตธิพันธ์ พุทธหุน 2544: 174. สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการพัฒนาการเมือง ในลักษณะที่ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวชี้ถึงความทันสมัยทางการเมือง อันเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทางการเมือง โดยได้สรุปปัจจัยต่าง ๆ อันนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองดังนี้

1. ยิ่งบุคคลได้รับสิ่งเร้าทางการเมืองมากเท่าไร เขายังมีแนวโน้มที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะที่ลึกซึ้งมากขึ้นเท่านั้น
2. บุคคลที่เข้ามามีส่วนในการพูดคุยทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการจะมีแนวโน้มว่าจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ มากกว่าพวกที่ไม่มีการพูดคุยทางการเมือง
3. คนชั้นกลางมักจะได้รับสิ่งเร้าทางการเมืองมากกว่าชนชั้นกรรมกร
4. บุคคลที่มีการศึกษาสูง ซึ่งมีโอกาสติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสารความรู้กับผู้อยู่ในระดับเดียวกันมากกว่า จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าพวกที่มีการศึกษาต่ำ เพราะระดับการศึกษาเป็นตัวช่วยเพิ่มสิ่งเร้าทางการเมือง
5. บุคคลที่พึงพอใจในพรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งมักจะมีสิ่งเร้าทางการเมืองมากกว่าพวกที่ไม่รู้จักพรรคการเมืองหรือบุคคลผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง

นอกจาก 5 ข้อที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเป็นไปในลักษณะสะสม กล่าวคือ เมื่อทำกิจกรรมในขั้นหนึ่ง จะทำกิจกรรมในขั้นอื่น ๆ สูงไปด้วย ซึ่งเกณฑ์ที่จะใช้ในการจัดระดับก็คือ เริ่มจากการขาดความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมทางการเมืองในระดับสูงสุด (Inactive.) ไปจนถึงการมีความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมทางการเมืองในระดับสูงสุด การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นการเข้าไปข้องเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง (Political involvement.) โดยแบ่งเป็นลำดับขั้นดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับสูง ได้แก่ การเป็นผู้บริหารพรรคการเมือง เป็นผู้สมัคร รับเลือกตั้ง เป็นผู้หาทุนให้แก่พรรคการเมืองเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายพรรคการเมือง หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับกลาง ได้แก่ ร่วมรณรงค์หาเสียงช่วยพรรคการเมืองบริจาคและสนับสนุนเงินทุนให้พรรคการเมืองติดต่อกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงของพรรค
3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ ได้แก่ ใส่ชุดที่มีเครื่องหมายพรรคการเมือง โน้มน้าวผู้อื่นให้เลือกผู้สมัครของพรรค สนทนาทางการเมือง ใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง ตอบสนองต่อเรื่องราวทางการเมืองโดยทั่วไป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองก็คือ กิจกรรมทางการเมืองของประชาชนที่มุ่งต่อการมีอิทธิพลและส่งผลกระทบทางการเมือง โดยอาจมุ่งต่อระบบการเมือง คณะรัฐบาล หรือ พรรคการเมือง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือส่งผลไปในทางที่ก่อให้เกิดความสำเร็จตามความประสงค์หรืออาจล้มเหลวก็ได้ซึ่งกิจกรรมในการมีส่วนร่วมนั้นอาจมีระดับมากน้อยแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับรูปแบบของการมีส่วนร่วม

2. การเลือกตั้ง มีความหมายสรุปได้ ดังนี้

วิชา ไทยสาร 2541: 8. ให้ความหมายของการเลือกตั้งว่า เป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้มีส่วนร่วมทางการเมือง อันเป็นกลไกที่แสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องให้มีการกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ในทางการเมืองหรือการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน โดยประชาชนทั่วไปเลือกผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ นโยบายและวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับตนด้วยความคาดหวังว่า ผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่ตนเลือกให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนนั้น จะนำอุดมการณ์และนโยบายไปเป็นแนวทางในการบริหารประเทศและทำหน้าที่พิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของประชาชน การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกในการปกครองของประชาชน

ธนัน อนุমানราชชน 2543: 7. กล่าวถึงการเลือกตั้งไว้ว่า การเลือกตั้งคือสถาบันทางการเมือง ที่ทำหน้าที่เพื่อให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ได้แสดงออกซึ่งเจตนาารมณ์ ที่จะมอบหมายความไว้วางใจให้กับบุคคลอื่นเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนตน การเลือกตั้งจึงเป็นกลไกการใช้อำนาจอธิปไตยหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยการไปใช้สิทธิ์เลือกผู้แทนที่มีนโยบายตรงกับความต้องการของตนเองให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนด้วยความชอบธรรม องค์ประกอบของการเลือกตั้งประกอบด้วย

1. หลักเกณฑ์ในการเลือกตั้ง ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

ชาวณะ ไตรมาส 2542: 10. อธิบายว่า การเลือกตั้งจะมีความหมายและถือว่าเป็นที่มาแห่งความชอบธรรมในอำนาจของรัฐบาลและผู้ปกครองนั้น ต้องมีหลักเกณฑ์สำคัญ ๆ ที่ยอมรับเป็นสากลดังนี้

1 หลักความเป็นอิสระแห่งการเลือกตั้ง (Freedom election.) กล่าวคือ การออกเสียงเลือกตั้งจะต้องเป็นไปโดยอิสระ ปราศจากการครอบงำ บีบบังคับหรือกระทำการใด ๆ ที่เป็นเหตุแห่งการถูกบิดเบือนไปจากเจตจำนงที่แท้จริงของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง

2. หลักการเลือกตั้งตามกำหนดเวลา (Periodic election.) ต้องมีกำหนดเวลาของการเลือกตั้งที่แน่นอน เช่น กำหนดให้มีการเลือกตั้งทุก ๆ 4 ปีหรือ 5 ปี เป็นต้น

3. หลักการเลือกตั้งที่ยุติธรรม (Genuine election.) กล่าวคือรัฐบาลมีหน้าที่สำคัญในการดำเนินการให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรมตามกฎหมายเลือกตั้ง และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการเลือกตั้งของตนเอง

4. หลักการออกเสียงทั่วไป (Universal suffrage.) เป็นการเปิดโอกาสให้มีการออกเสียงเลือกตั้งอย่างทั่วถึง เว้นแต่มีขีดจำกัดอันเป็นที่ยอมรับทั่วไป เช่น ไม่ให้สิทธิเลือกตั้งแก่เด็กหรือผู้วิกลจริต เป็นต้น

5. หลักการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค (Equal suffrage.) เป็นการเปิดโอกาสให้มีการออกเสียงเลือกตั้ง โดยมีสิทธิ์คนละ 1 เสียงและคะแนนทุกคะแนนมีน้ำหนักเท่ากัน

6. การออกเสียงแบบลับ (Security suffrage.) เป็นการคุ้มครองเอกสิทธิ์ส่วนบุคคลของผู้ใช้สิทธิ์เลือกตั้งไม่ให้ถูกละเมิดเสรีภาพส่วนบุคคล อันจะส่งผลต่อการขาดเสรีภาพหรืออาจเชื่อมโยงกับการใช้อิทธิพลต่อการใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งได้

2. วิธีการเลือกตั้ง ซึ่งในปัจจุบันมีการใช้กันมากและเรียกร่องให้ใช้กับการเลือกตั้งแทบทุกระดับคือการเลือกตั้งโดยตรง (Direction election.) ซึ่งมีความหมายดังนี้

ธเนศวร์ เจริญเมือง 2544: 130. กล่าวไว้ว่า การเลือกตั้งโดยตรงหมายถึงการเลือกตั้งที่ประชาชนผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง ได้ใช้วิธีการอนุญาตของตนเองเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละ

ตำแหน่งโดยตรง เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย คณะเนนเสียงที่ได้รับจะเป็นตัวชี้วัดว่าผู้สมัครคนใดจะได้รับการเลือกตั้งในครั้งนั้น นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการนำรูปแบบผู้บริหารเข้มแข็ง คือการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น โดยตรง เช่น เลือกตั้งนายกเทศมนตรี น่าจะเป็นทางออกที่ดีในสังคมปัจจุบัน เพราะจะทำให้ประชาชนรู้จักผู้นำฝ่ายบริหารได้ดีขึ้น

นรนิติ เศรษฐบุตร 2544: 1. กล่าวไว้ว่า การเลือกตั้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรงของประชาชนไม่ใช่เรื่องใหม่ เพราะเคยมีมาในประเทศไทยหลายครั้ง เช่น ตั้งแต่ พ.ศ. 2518 พ.ศ. 2521-2522 เป็นต้น แต่ก็มีกระแสเรียกร้องให้นำกลับมาใช้ใหม่เพิ่มมากขึ้นหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ซึ่งมาตรา 285 กำหนดให้ที่มาของคณะผู้บริหารท้องถิ่นมี 2 ทางคือ

1. มาจากมติของสภาท้องถิ่น
2. มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในท้องถิ่น

โกวิทย์ พวงงามและอลงกรณ์ อรรถแสง 2546: 12-14. กล่าวไว้ว่า หากผู้บริหารท้องถิ่นมาจากมติของสภาท้องถิ่นก็จะมีจุดอ่อนดังนี้

1. ทำให้ผู้บริหารต้องพึ่งพาเสียงสนับสนุนจากสภาท้องถิ่น กลายเป็นปัญหาในการบริหารแบบเอื้อผลประโยชน์ ไม่เช่นนั้นอาจจะถูก โคนล้มจากเสียงข้างมาก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหารท้องถิ่นบ่อยครั้ง เกิดผลเสียต่อระบบการบริหาร นโยบายขาดความต่อเนื่อง

2. ขาดความมั่นคง เนื่องจากสมาชิกสภาท้องถิ่นมักจะเรียกร้องให้จัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อตอบสนองฐานคะแนนของตน นโยบายการบริหารขาดประสิทธิภาพ ตลอดจนมีปัญหาเกี่ยวกับการรับร่างงบประมาณรายจ่าย

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ 2546: 15. กล่าวถึงข้อดีของการเลือกตั้งโดยตรงไว้ ดังนี้

1. ก่อให้เกิดการแบ่งแยกอำนาจที่ชัดเจนระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารซึ่งจะทำให้ผู้บริหารมีอิสระในการบริหารงานมากขึ้น

2. เป็นการเพิ่มทางเลือกให้ประชาชน ทั้งการเพิ่มเชิงปริมาณ เพราะมีผู้สมัครเพิ่มมากขึ้น และเป็นการเพิ่มเชิงคุณภาพเพราะแต่ละคนต้องนำนโยบายมาแข่งขันกันเสนอเป็นทางเลือกให้ประชาชน

3. เป็นการเพิ่มความรับผิดชอบให้กับผู้บริหารท้องถิ่น เพราะการเลือกตั้งโดยตรงจะทำให้ประชาชนทราบว่า เลือกใครไปทำอะไร นโยบายใครเป็นผู้เสนอ ควรรับผิดชอบเรื่องอะไร ซึ่งก่อให้เกิดความรับผิดชอบที่ชัดเจนขึ้น

อย่างไรก็ตามการ เลือกผู้บริหารท้องถิ่น โดยตรงก็มีข้อเสียเช่นกัน ซึ่งมีดังนี้

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ 2546: 15. กล่าวถึงข้อเสียของการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น โดยตรงไว้ว่า จะมีผลเสีย คือ

1. ก่อให้เกิดการเมืองแบบฟักฟ้าย รวมทั้งการแบ่งพรรคแบ่งพวกเป็นตรงข้าม เนื่องจากเมื่อสภาท้องถิ่นกับผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งทั้งคู่ กระบวนการประนีประนอม ก็เกิดขึ้นได้ยาก และเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง
2. ก่อให้เกิดการแต่งตั้งและโยกย้ายข้าราชการประจำเป็นจำนวนมาก เมื่อมีการเปลี่ยนตัวผู้บริหารใหม่แต่ละครั้ง เพื่อเอาคนของตนขึ้นมาแทน
3. มักจะได้ผู้นำที่เป็นนักการเมืองมากกว่านักบริหาร

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเลือกตั้ง เป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนเลือกผู้แทนที่มีนโยบายและอุดมการณ์เดียวกันกับตน เข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยในการบริหารแทนตนเอง เพื่อนำนโยบายที่ประกาศไว้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์และบรรลุผล การเลือกตั้งมีองค์ประกอบหลักคือ เกณฑ์การเลือกตั้ง ซึ่งต้องมีความเป็นอิสระ มีกำหนดเวลาที่ชัดเจน มีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม มีความทั่วถึง มีความเสมอภาคและมีการคุ้มครองเอกสิทธิ์ องค์ประกอบที่สองได้แก่ วิธีการเลือกตั้ง ซึ่งมีทั้งการเลือกตั้ง โดยตรงและการเลือกโดยมติสภาท้องถิ่น ซึ่งมีข้อดีและข้อเสียทั้งสองกรณี การเลือกโดยมติสภาท้องถิ่นอาจก่อให้เกิดการเรียกร้องผลประโยชน์ตอบแทนเป็นปัญหาในการบริหารในอนาคต ส่วนการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนแม้จะมีข้อดีคือมีทางเลือกมากขึ้น มีความชัดเจนในความรับผิดชอบแต่ก็มีข้อเสียคือก่อให้เกิดความแตกแยกเป็นฝักฝ่าย ขาดการประสานงานและประสานความร่วมมือและมีการโยกย้ายข้าราชการประจำที่เป็นฝ่ายของตนเข้ามาใช้อำนาจในการบริหารราชการประจำ

2.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักการเมืองที่ประชาชนต้องการ

นักการเมืองในยุคปัจจุบัน ควรมีการพัฒนามาตรฐานนักการเมือง นักการเมืองไทยไม่น้อยในปัจจุบันเข้าใจว่าการเมืองคือการประสานผลประโยชน์ในหมู่นักการเมืองด้วยกัน จริงๆ แล้วคุณสมบัติดังกล่าว ไม่ใช่ภาวะที่สมบูรณ์ของนักการเมือง นักการเมืองจะต้องเป็นนักสร้างเมืองและพัฒนาเมืองที่สร้างแล้วให้เจริญเติบโตยิ่งขึ้น ดังนั้นนักการเมืองไทยยุคใหม่ต้องพัฒนาตนทั้งในปรัชญาการเมือง อุดมการณ์ความเป็นไทย เป้าหมายร่วมอันยิ่งใหญ่ของชาติและจรรยาบรรณทางการเมือง ไชย ณ พล. ม.ป.ป.: 225-226.

อรุณ เชาวณานัย 2542: 3. กล่าวถึง พฤติกรรมของนักการเมืองใน โลกที่สามขึ้นอยู่กับความเห็นของประชาชน ความกระตือรือร้น ความคิด อุดมการณ์ และลักษณะความเป็นผู้นำ

ลักษณะของผู้นำทางการเมืองด้านจิตวิทยา คือมีความกังวลใจน้อยที่สุด เปิดเผย พุดเก่ง มั่นใจในตนเองสูง วางตัวมีอำนาจเหนือคนอื่น ไม่หุนหันุนใจและจะมุ่งอำนาจยิ่งใหญ่นักการเมืองคือทุกคนต้องการ มีลักษณะดังนี้ คือ ฉลาดรอบรู้ ขยันขันแข็ง เป็นที่พึ่งของคนอื่น มีคนรู้จักมาก ปรับตัวเก่ง มีวาทีศิลป์ที่ดี

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2539: 139-149. ได้อธิบายถึงคุณลักษณะของผู้นำการเมืองไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต จำเป็นจะต้องมีคุณลักษณะต่างๆอย่างน้อย 10 ประการดังนี้

1. ผู้นำทางการเมืองมีคุณภาพ ผู้ที่พึงประสงค์จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพสูง นอกจากจะมีคุณวุฒิที่จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารประเทศชาติ ผู้นำยังต้องมีความสามารถ ความเก่งกาจ ฉลาดรอบรู้ ที่สำคัญจะต้องเป็นนักบริหารที่มีความสามารถ ในการบริหารจัดการได้อย่างดีเลิศใน 3 ด้าน คือ บริหารงาน บริหารคน บริหารเศรษฐกิจ คือ สามารถบริหารได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ และจะต้องเป็นคนที่ชอบใฝ่หาความรู้ มีลักษณะเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ปฏิเสธสิ่งใหม่ ไม่มีแนวคิดเป็นอนุรักษนิยม โดยเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง แต่เปิดใจพัฒนาตนเองให้ก้าวทันโลก ตลอดเวลา รวมทั้งจะต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานด้านการบริหารมาแล้วเป็นอย่างดี สอดคล้องเหมาะสมควรกับการเข้ามาดำรงตำแหน่งผู้บริหารประเทศ ประเทศไทยจะไม่สามารถนำพาตัวเองก้าวสู่โลกาภิวัตน์และการแข่งขันกับประเทศอื่นมิได้เลย ถ้าหากผู้ที่เข้าไปทำหน้าที่เป็นตัวแทนประชาชนไม่สามารถเป็นแบบอย่างให้ประชาชนพร้อมแนวคิดคำนึงในสังคม ไม่ได้มีแนวคิดตามนโยบายที่บรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ที่เน้นการเป็นศูนย์กลางในการพัฒนานั้น จำเป็นจะต้องเริ่มที่นักการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองที่เริ่มเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ในการแสวงหาความเข้าใจในการพัฒนาตนเองให้ทันกับการเคลื่อนไหวของโลก หากนักการเมืองเองยังเป็นผู้ที่ปฏิเสธความรู้ คิดว่าตนเองเก่งแล้ว คิดแล้ว มุ่งแต่กอบโกยผลประโยชน์และสร้างความเจริญที่แม้จะรวดเร็วให้กับประเทศ แต่ไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบระยะยาวแล้ว ผู้นำเช่นนั้นจะนำประเทศชาติสังคมและประชาชนโดยรวมไปสู่ความล้มเหลวและพ่ายแพ้ในที่สุด

2. ผู้นำทางการเมืองที่เป็นผู้ที่มีประโยชน์ทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยความเสียสละผู้นำที่พึงประสงค์ต้องทำทุกสิ่งเพื่อเห็นแก่ส่วนรวมเป็นหลัก ไม่เห็นแก่ส่วนตัวพวกพ้อง ไม่ทำหน้าที่เพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตัว และต้องไม่ประนีประนอมกระทำตามพลังกลุ่ม หากเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือเป็นผลร้ายต่อประเทศชาติ ผู้นำเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการเลือกตั้งที่ต้องหลุดพ้นจากปัญหาการซื้อสิทธิ์ขายเสียง เพราะบุคคลที่ลงทุนเงินทองในการซื้อเสียงนั้นเมื่อได้ตำแหน่งทางการเมืองแล้วย่อมต้องหาโอกาสถอนทุนคืน โดยการหาผลประโยชน์ส่วนตัวขณะดำรงตำแหน่ง เป็นเหตุให้ผู้นำเหล่านั้น ไม่สามารถเสียสละหรือมีอุดมการณ์เพื่อมวลชนเป็นหลักได้ แนวโน้มในสอง

ทศวรรษหน้าประชาชนจะมีการศึกษาที่ดีมีความเข้าใจกับประชาธิปไตยมากขึ้นและเศรษฐกิจของประเทศจะดีขึ้น เมื่อประชาชนมีฐานะการเงินที่ดีเขาจะไม่ขายเสียงอีกต่อไป บุคคลที่จะได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องเป็นบุคคลที่มีความตั้งใจจริงในการเป็นผู้นำทางการเมือง เพราะภาระหน้าที่เป็นภารกิจที่หนัก และไม่มีผลประโยชน์มหาศาลในการกอบโกยอีกต่อไป ผู้นำต้องเป็นคนที่มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย คือ มีและกำลังเพราะต้องทำงานหนัก มีความพร้อมทางด้านจิตใจที่สามารถทนต่อแรงกดดันและความสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี และด้านเศรษฐกิจที่ไม่ต้องห่วงเรื่องปากท้องและผลประโยชน์ส่วนตัว และเป็นบุคคลที่มีความพร้อมที่จะเข้ามาทำงานด้วยความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง เป็นผู้ที่มิอูคมการณ์ และไม่มีผลประโยชน์ส่วนตัวมาแอบแฝง

3. เป็นผู้นำทางการเมืองที่เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล คนในประเทศไทยจะมีความสุขมากยิ่งขึ้น หากผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีความตื่นตระหนกน้อยลงเมื่อต้องเผชิญสถานการณ์เฉพาะหน้า ผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล จะเป็นที่น่าเชื่อถือของคนที่ติดตามและคนที่ติดต่อสัมพันธ์ด้วย ผู้คนจะอยากฟังความคิดเห็นมุมมองของเขาเพื่อจะได้ทิศทางที่เป็นประโยชน์ ผู้นำทางการเมืองในยุคโลกาภิวัตน์ จึงจำเป็นจะต้องมีวิสัยทัศน์ มองอนาคต เป็นคนที่มีความคิดริเริ่ม ไม่มองอะไรแคบ ๆ ไม่เป็นคนคิดสั้น คิดสั้น ๆ ไม่ละเอียดยรอบคอบ และต้องเป็นคนที่มิใจเปิดกว้างในการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น เป็นคนที่มีเหตุผล รัฐมนตรีจะต้องเป็นคนที่ทันสมัย มีลักษณะของความเป็นสากลพร้อม ๆ กับลักษณะของความเป็นไทย สามารถติดต่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนานาประเทศได้

4. ผู้นำทางการเมืองที่มีคุณลักษณะชีวิตดี ผู้นำต้องมีลักษณะพื้นฐานของการดำรงชีวิตแบบเสมอต้นเสมอปลาย ก่อนเข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นอย่างไร เมื่อได้รับตำแหน่งแล้วก็ต้องเป็นเช่นนั้น ไม่ได้เป็นการเสแสร้ง คุณลักษณะชีวิตที่ควรมีได้แก่ ต้องมีความเมตตา มีความกรุณาต่อประชาชนที่ทุกข์ร้อน คนคือโยกอากาศทางสังคมและชนกลุ่มน้อยในประเทศ มีความมุ่งมั่นที่จะยกระดับในเรื่องของสิทธิมนุษยชนให้ทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความเสมอภาค และต้องเรียนรู้ที่จะให้อภัย มีความมั่นคงในอารมณ์ รู้จักอดกลั้นและรักษาจิตสำนึกให้ถูกต้อง และชอบธรรมอยู่เสมอ ไม่มีนิสัยเป็นนักเลงหัวไม้ดีไม่ใช่อำนาจหรืออิทธิพลข่มขู่บังคับผู้ที่ค้อยกว่า นอกจากนี้ยังต้องมีความสุภาพอ่อนน้อมไม่ถือตัว มีความขยันขันแข็ง เป็นคนกล้าหาญ กล้ารับผิดชอบ กล้าตัดสินใจ กล้ายอมรับผิด ไม่โยนความผิดให้กับผู้อื่นต้องเป็นผู้ที่แสดงความรับผิดชอบอยู่เสมอ

5. ผู้นำทางการเมืองที่มีคุณประวัติ ผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในอนาคตจะต้องมีประวัติดี มีการดำรงชีวิตตั้งแต่อดีตที่โปร่งใส ทั้งในชีวิตหน้าที่การงานและชีวิตส่วนตัว จะต้องเป็นผู้ที่มีความหวังดีต่อสาธารณชน และต้องมีชีวิตครอบครัวที่เป็นแบบอย่าง ชีวิตครอบครัวจะเป็นภาพสะท้อนว่าหากผู้นำประเทศยังไม่สามารถบริหารครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันที่เล็กที่สุด ในสังคมได้

เมื่อดำรงตำแหน่งทางการเมืองเขาจะสามารถบริหารประเทศให้ดีขึ้นได้อย่างไร ผู้นำนี้จะต้องเป็นผู้ที่ประกอบแต่สัมมาอาชีวะตลอด ไม่มีประวัติการเป็นนักเลงเจ้าพ่อ ไม่มีกิจการที่เกี่ยวข้องกับการพนัน หรือธุรกิจที่สร้างปัญหาแก่สังคมก่อนเพราะผู้นำทางการเมืองในสองทศวรรษหน้าไม่เพียงแต่ต้องได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่เท่านั้นแต่ต้องได้รับการยอมรับจากนานาประเทศในโลกด้วย

6 ผู้นำทางการเมืองที่มีคุณวาทะ คุณกริยา ผู้นำที่พึงประสงค์ในอนาคตจะต้องเป็นผู้ที่วาทศิลป์ มีคำพูดที่สุภาพ มีเหตุผล รักษาคำพูดไว้ให้มั่นคง ไม่โกหก ไม่กลับกลอก ไม่ปลิ้นปล้อน ต้องไม่เป็นคนที่ชอบค้ำว่าคนอื่น ต้องไม่พูดให้ร้ายโจมตีและที่สำคัญผู้บริหารประเทศต้องสามารถพูดจาสื่อสารได้ดีกับบุคคลในทุกระดับของสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังต้องประกอบไปด้วยคุณกริยา คือ ต้องเป็นผู้ที่สง่างาม มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นผู้รู้กาลเทศะ วางตัวได้อย่างเหมาะสม สามารถเข้ากับคนทุกประเภททุกระดับ และเป็นตัวแทนของประเทศได้เป็นอย่างดีในการก้าวไปสู่เวทีโลก

7. ผู้นำทางการเมืองที่มีคุณธรรม จริยธรรม จะต้องเป็นคนที่มีคุณธรรมประจำใจ จะต้องมีความยุติธรรม ไม่เป็นคนลำเอียง เป็นผู้ที่มีจริยธรรม มีความซื่อสัตย์จริงใจ ต่อประเทศชาติ และประชาชน เป็นผู้ที่รักษาคำพูด และเป็นผู้ที่มีสติในการพินิจพิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดรอบคอบ ไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ ต้องเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์มีหลักการในการดำเนินชีวิตทั้งส่วนตัวและในการบริหารประเทศ คุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำทางการเมืองนับเป็นคุณสมบัติที่เด่นและเป็นคุณค่าต่อประเทศชาติมากที่สุด หากผู้นำทางการเมืองขาดคุณธรรมและจริยธรรม แม้เก่งกาจมีการศึกษาสูงก็ไม่สามารถนำพาประเทศไปสู่ความไพบูรณ์ได้

8. ผู้นำทางการเมืองที่มีความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยวและกล้าหาญขณะเดียวกันรู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน แม้ว่าสังคมในอนาคตไม่ได้เป็นยุคที่ต้องทำศึกสงครามอย่างในอดีตแต่ผู้นำที่มีคุณสมบัติเข้มแข็งและกล้าหาญยังคงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะหน้าที่การเป็นผู้นำ คือ นำทิศทางคนจำนวนมากสู่เป้าหมายเดียวกันได้ จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ผู้นำจะต้องเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวและกล้าหาญ ในอนาคตความเข้มแข็งในการรับแรงกดดันจากรอบด้าน แรงกดดันจากเสียงวิพากษ์วิจารณ์ ผู้นำต้องยืนหยัดต่อการตัดสินใจ ถ้าการตัดสินใจนั้นถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อคนไทยส่วนรวม และประเทศชาติ ขณะเดียวกันก็ต้องรู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน เพราะในความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวนั้นง่ายต่อการนำไปสู่ความเป็นเผด็จการผู้นำจึงต้องรู้จักใช้อำนาจอย่างชอบธรรม

9. ผู้นำทางการเมืองที่มีทีมงานที่มีความรู้ความสามารถในยุคสารสนเทศและเทคโนโลยีระดับสูง ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เทคโนโลยีต่าง ๆ มีการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว จนไม่สามารถเรียนรู้ได้ครบถ้วนทันเวลา บุคคลที่ไม่ติดตามข่าวสารและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จะเป็นคนที่ล้าสมัยในเวลาอันสั้นนอกจากนี้สังคมมีความซับซ้อนขึ้น ดังนั้นไม่มีผู้นำคนใด

สามารถมีความรู้ความสามารถในทุก ๆ ด้านอย่างครบถ้วนได้ จึงจำเป็นต้องอาศัยทีมงานในการช่วยกันทำงานการวิจัยเก็บข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสามารถนำไปกำหนดเป็นนโยบายปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม หรือแม้ว่าผู้นำจะมีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพและมีประสิทธิภาพในการทำงานสูง แต่การทำงานเพียงคนเดียวก็จะทำได้จำกัดเพราะว่า มีเวลาจำกัด โดยเฉพาะโลกปัจจุบันที่ทุกอย่างขับเคลื่อนไปอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นจะต้องมีคนมาช่วยทำงาน ผู้นำไม่เพียงแต่ต้องมีความรู้ความสามารถโดยส่วนตัวเท่านั้น แต่ยังสามารถสอนและพัฒนาคนได้ สร้างทีมงานที่ดีได้และสอนให้ทีมงานสร้างทีมงานที่ดีต่อไปด้วย ผู้นำที่จะสามารถสร้างทีมงานได้นั้น ต้องเป็นผู้นำที่สนใจความสำเร็จของทั้งทีมมากกว่าความสำเร็จของตนเอง เขาจะต้องเป็นผู้นำที่รู้จักสานประโยชน์ ผู้นำที่มีความรู้ความสามารถในการสอน และพัฒนาทีมงานได้ เพื่อให้ทีมงานกลายเป็นผู้ที่มีศักยภาพต่อไป การทำงานเป็นทีมเป็นวิธีการทำงานที่สร้างได้เป็นทวีคูณ ทีมงานเป็นเครื่องบ่งชี้ได้ว่าผลงานของผู้นำนั้นจะมีคุณภาพเพียงใด และผู้นำจะสามารถดำเนินการตามแผนที่วางไว้หรือตามนโยบายที่แถลงไว้มากน้อยเพียงใด การมีทีมงานที่ดีเอื้ออำนวยให้ผู้นำมีอิสระและมีเวลาในการทำงานให้มีคุณภาพขึ้น ทั้งยังทำหน้าที่ประสานประโยชน์มากขึ้น เพราะผู้นำถูกแบ่งเบาระหน้าที่ลงได้บ้าง อันเป็นการลดความเครียดของเวลา และการประสานประโยชน์จะมีคุณภาพ เพราะมีข้อมูลพร้อมในการสนับสนุน การตัดสินใจ

10 ผู้นำทางการเมืองที่มีอุดมการณ์ประชาธิปไตย ผู้นำที่พึงประสงค์ในอนาคตจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองในแนวทางประชาธิปไตย ไม่ใช่เป็นผู้นำทางการเมืองในลักษณะของสังคมนิยม ผู้นำที่มีลักษณะของความเป็นประชาธิปไตย จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศในอนาคต เป็นคุณสมบัติที่ช่วยให้คนในประเทศมีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย ได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากเห็นแบบอย่างรวมทั้งการที่ผู้นำทางการเมืองของประเทศยึดมั่นตามวิถีประชาธิปไตยจะช่วยให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับมากขึ้นตามกระแสโลกที่ประชาธิปไตยจะแบ่งบานขึ้นเรื่อย ๆ อันจะเป็นผลดีต่อประเทศทั้งในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและในด้านการค้าและการลงทุน

2.3.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านลักษณะส่วนตัว

ความสัมพันธ์ วัฒนธรรม และค่านิยม ของมนุษย์ในสังคม ที่นำมาซึ่งความสุขทางกาย ความรัก ความอบอุ่น การยอมรับเกียรติยศ ฯลฯ เป็นพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่อาศัยอยู่ในสังคม พฤติกรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับ และมีประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของบุคคลในสังคมที่มีต่อสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

สมชอบ นิติพจน์ 2542: 15. กล่าวถึงคุณลักษณะด้านลักษณะส่วนตัวของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดไว้ดังนี้

1. ภูมิหลัง เป็นคุณสมบัติเกี่ยวกับตัวสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งถือได้ว่าเป็นคุณสมบัติเบื้องต้น ที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะพิจารณาให้ความสำคัญต่อการเลือกตัวแทนของตน

เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทางการเมือง คุณประวัติ

2. ความประพฤติ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แท้จริง ที่มีอยู่ในตัวของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และมีการแสดงออกมานเป็นนิสัย ซึ่งแก้หรือเปลี่ยนแปลงได้ยาก แสดงให้เห็นถึงการมีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง มีการพัฒนาตนเองให้อยู่ในกรอบที่ดีของสังคม

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดด้านลักษณะส่วนตัว ควรเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง มีประสบการณ์ และภูมิหลังที่ดีเป็นคนซึ่งเป็นที่รัก และนับถือของคนทั่วไป

2.3.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรู้ความสามารถ

การแสดงออกถึงการเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ นำมาซึ่งการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดผลงานเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สามารถบริหารจัดการได้ดีทั้งในด้านการบริหารงานบริหารคน และบริหารเศรษฐกิจ มีทีมงานที่ปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการพัฒนาปรับปรุง จัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรมีการพัฒนาตนเอง เรียนรู้การทำงานจากประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา การปรับตัวและการดำรงอยู่ในสังคมร่วมกับคนอื่น การช่วยเหลือแนะนำคนอื่นในสังคม ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

สมศักดิ์ มณีศรี 2544: 18-20. กล่าวถึงบทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่จัด ได้ว่าเป็นคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถ ประกอบด้วย

1. ผลงาน คือ ผลซึ่งเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในทางสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

2. ความสามารถในการปฏิบัติงาน เป็นความสามารถในการนำเอาความรู้ ทักษะ หลักการ และประสบการณ์ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้ประสบผลสำเร็จ และเป็นที่ยอมรับของประชาชน

3. ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน คือ ความเชี่ยวชาญในด้านที่จะต้องนำมาใช้ในการปฏิบัติในความรับผิดชอบของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

4. ความสามารถในการมอบหมายงาน สั่งการ และก่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้ที่ได้รับมอบหมายไม่รู้สึกรู้ว่าถูกกดดันหรือบีบบังคับ

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในด้านความรู้ความสามารถ จะต้องเป็นคนที่มีความสามารถบริหารจัดการได้ดี ทั้งในด้านการ

บริหารงาน บริหารคน และบริหารเศรษฐกิจ มีทีมงานที่ปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

2.3.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม

นักวิชาการกล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของ
นักการเมืองไว้ พอสรุป ดังนี้

ประจง ประสารท้าว 2541: 23-24. กล่าวถึงคุณธรรมไว้ดังนี้

คุณธรรม คือ ความดีงามในตัวบุคคล คุณธรรมเป็นสิ่งที่ได้มาจากการศึกษาและ
อบรมจิตใจเป็นเวลานาน และมีการปฏิบัติเฉพาะสิ่งที่ดีงามติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาจนเป็น
ความเคยชิน ผลรวมที่แสดงว่ามีคุณธรรม คือการรู้ว่าสิ่งใดควรสิ่งใดไม่ควร จะพูดหรือจะทำก็เลือก
พูดและทำในสิ่งที่ดี ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเอง และสังคม คุณธรรมเป็นกรอบแห่งการประพฤติ
ปฏิบัติเพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีคุณค่าในตัวเอง จำแนกได้ ดังนี้

1. มีความรู้ถูกต้อง เพียงพอ
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. พิจารณาคุณค่าของคนด้วยเหตุผล
4. ตัดสินใจ อย่างมีเหตุผล
5. ยืดหยุ่นต่อปัญหาต่างๆ และแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี
6. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
7. หาวิธีการใหม่ ๆ มาปรับปรุงและพัฒนางาน
8. มีความยุติธรรม
9. มีอารมณ์มั่นคง สามารถควบคุมตัวเองได้ทุกสถานการณ์
10. ไม่แสวงหาผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ
11. ซื่อสัตย์สุจริต และจริงใจ
12. ภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง
13. ให้เกียรติคนอื่น
14. ไม่ดูหมิ่นศาสนาอื่น
15. มีความเมตตากรุณา
16. รักษาความลับ ได้ดี
17. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือผู้อื่นตามสมควร
18. เสียสละเพื่อประโยชน์ของสังคม
19. ไม่อาฆาตพยาบาท

20. ให้ความไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงาน

ถ้าผู้นำปฏิบัติได้ตามคุณธรรมทั้ง 20 ประการ คุณค่าแห่งความเป็นผู้นำจะมีมากทั้งนี้ ก็ต้องปฏิบัติควบคู่กันกับ จริยธรรม อุดมคติ และมีวิญญาณของความเป็นผู้นำด้วย

ฉลอง มาปรีดี 2537: 13-15. กล่าวถึงคุณธรรมไว้ดังนี้

คุณธรรม หมายถึง ความดีงามที่มีอยู่ในจิตใจของบุคคล ได้แก่ ความเมตตา กรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญู ความพากเพียร ความเห็นอกเห็นใจ ความละเอียดต่อความชั่ว และความกล้าที่จะกระทำความดี สิ่งเหล่านี้ต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับจิตใจของบุคคลให้คงอยู่ตลอดไป จึงเรียกว่าเป็นคนมีคุณธรรมประจำใจ คนเราทุกวันนี้จะทอดทิ้งเรื่องคุณธรรมเห็นว่าไม่สำคัญ เมื่อมีศีลธรรมประจำใจ จึงกลายเป็นคนแข็งกระด้าง หยาบคาย หรือก้าวร้าวไร้มารยาท แม้เป็นคนฉลาด บริหารงานเก่ง แต่ก็เป็นที่รังเกียจของคนทั่วไป หลักคุณธรรมที่ควรยึดถือ เพื่อความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น มี ดังนี้

1. พรหมวิหาร 4 คือ ธรรมที่อยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจ อันประเสริฐ หลักประพจน์ที่ประเสริฐบริสุทธิ์ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักในใจและกำกับความประพฤติจึงจะได้ชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติต่อผู้ร่วมงาน โดยชอบ ซึ่งประกอบด้วย

1.1 เมตตา คือความรักใคร่ปรารถนาให้เป็นสุข มีจิตแผ่ไมตรีและเป็นประโยชน์กับเพื่อนร่วมงานและบุคคลทั่วไป

1.2 กรุณา ค่อยมีความสงสารคิดช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ใฝ่ใจอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงชน

1.3 มุทิตา คือ มีความยินดีเมื่อผู้อื่นเป็นสุข ไม่อิจฉาริษยาผู้อื่น

1.4 อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง มีจิตเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียง ค้ายรักหรือชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายได้กระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่วสมแก่เหตุอันควรประกอบ

2. อิทธิบาท 4 คือ คุณธรรมที่ให้ความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี 4 ประการ คือ

2.1 ฉันทะ คือความพอใจ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และความปรารถนาที่จะทำสิ่งนั้นให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป เราทำงานใดก็ต้องพยายามสร้างความพอใจให้เกิดขึ้นในงานนั้นด้วยการพิจารณาให้เห็นคุณค่าของงานนั้น

2.2 วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระไม่ทอดอ่ย ทำงานด้วยความขยันอย่างเต็มที่ ไม่ใช่ทำอย่างครึ่ง ๆ กลาง ๆ หรือหลบหลีกงาน

2.3 จิตตะ คือ การตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ ด้วยใจจดใจจ่อไม่ปล่อยให้หุนหัน
เลื่อนลอยไป ถึงงานนั้นสำคัญเป็นชีวิตจิตใจ ไม่ใช่ทำอะไรเสียไม่ได้

2.4 วิมังสา คือ ความไตร่ตรอง หมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญตรวจหา
เหตุผล ประเมินผล หาวิธีแก้ไขปรับปรุง ถ้าไม่ดี มีอุปสรรคอะไรบ้าง จะแก้ไขอย่างไร ถ้าดีแล้ว มี
ทางที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือไม่

3. สังคหวัตถุ 4 คือ ธรรมที่ยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ให้สามัคคีกัน
ซึ่งมี 4 ประการ ดังนี้ คือ

3.1 ทาน คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
ด้วยสิ่งของ ตลอดจน ให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

3.2 ปิยวาจา คือ วาจาเป็นที่รัก ฟังแล้วรู้สึกดีมีปรีดี เป็นคำกล่าวที่สุภาพ
ไพเราะ อ่อนหวาน สมานสามัคคี ให้เกิดไมตรี และความรักใคร่นับถือ ตลอดจนคำแสดงประ โยชน์
ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานให้ยินยอมคล้อยตาม

3.3 อัถตจวิธา คือ การประพฤติประ โยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญ
สาธารณประ โยชน์ คอยระมัดระวังการกระทำของเรา ให้กระทำแต่สิ่งที่ดีงามเป็นประ โยชน์แก่
ตนเองและผู้อื่น

3.4 สมานัตตคา คือ การกระทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอให้ชน
ทั้งหลายตลอดจนการวางตนเหมาะสม เหตุการณ์สิ่งแวดล้อมถูกต้องตามธรรมเนียมในทุกกรณี
ธรรมเนียมนี้จะต้องนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสามัคคีในผู้ร่วมงาน มีการช่วยเหลือซึ่ง
กันและกัน ซึ่งจะช่วยให้กิจการงานสำเร็จด้วยดี

4. สัมปรัสนธรรม 7 คือ ธรรมของสัตว์บุรุษหรือคนดี ได้แก่

4.1 ความเป็นผู้รู้จักเหตุ คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นจะต้องมีเหตุทำให้เกิดแล้ว
ไปประจักษ์หรือแก้ไขที่เหตุ

4.2 ความเป็นผู้รู้จักผล คือ ทั้งเหตุและผลเป็นของคู่กัน เมื่อเกิดผลอย่างนี้แล้ว
ต้องสืบให้ลึกลงไปว่า มีสาเหตุมาจากอะไร ถ้าผลดีก็จะเกิดมาจากเหตุดี ถ้าผลชั่วก็จะต้องไป
พิจารณาที่เหตุเพื่อหาทางแก้ไขต่อไป

4.3 ความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จักตนเองว่าเป็นคนมีความถนัดทางด้านไหน
สนใจในเรื่องอะไรถ้าจะทำงานสิ่งนี้ ก็ต้องประเมินดูความสามารถของตนเองว่าสามารถจะทำได้
หรือไม่ เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดล้มเหลว เป็นต้น

4.4 ความเป็นผู้รู้จักประมาณ คือ จะคิดจะทำอะไร ก็ให้รู้จักประมาณว่าจะทำได้ไหม ไม่ทะเยอทะยานในสิ่งที่เหลือกำลังของตน ไม่ให้ฝันเฟื่องจนกลายเป็นฟุ้งซ่านแล้วก็จะประสบความสำเร็จ

4.5 ความเป็นผู้รู้จักกาล คือ ไม่ว่ากิจการที่ทำ คำที่พูด ต้องคำนึงถึงเวลาว่า เหมาะว่าควรหรือไม่ เพราะการกระทำบางอย่าง เวลาหนึ่งถือว่า ดี ถูกต้อง และเหมาะสมแต่ผ่านมาอีกสมัยหนึ่งอาจกลายเป็นสิ่งที่ผิด และก่อให้เกิดผลเลวร้ายก็ได้

4.6 ความเป็นผู้รู้จักชุมชน คือ เมื่ออยู่ในสถานที่ใด จะต้องศึกษาให้เข้าใจ และให้รู้ว่าชุมชนที่เราอยู่นั้นประกอบด้วยใครบ้าง วิถีชีวิตหมู่บ้านนั้นเป็นอย่างไรจะได้ปรับตัวคล้อยตามกับสถานะของชุมชนนั้น ๆ

4.7 ความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคล คือ รู้จักบุคคลากรในสภาพแวดล้อมที่ตนอยู่ให้ต้องแท้ เพื่อประโยชน์ในการทำงานและประโยชน์ในด้านอื่นๆสามารถพิจารณาว่าควรมอบหมายให้ใครควรปฏิบัติงานในหน้าที่ใดๆ ได้อย่างเหมาะสม

จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ การกระทำ ตลอดจนความรู้สึกรู้จักนึกคิดอันถูกต้องดีงามที่ควรประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเจริญแก่ตน แก่ศิษย์ แก่เพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่น ซึ่งจริยธรรมที่ควรปฏิบัติ สมชอบ นิตินิพนธ์. 2542: 14. มีดังนี้

1. การใฝ่ใจในสังขธรรม เป็นจริยธรรมพื้นฐานที่สำคัญที่สุด คือการเน้นหาความจริง ด้วยกระบวนการคิดที่มีเหตุมีผล การเข้าใจถึงความเป็นจริงในเรื่องราวต่างๆ กระบวนการคิดดังกล่าว นำมาเทียบกับแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ การแสวงหาข้อมูล การกำหนดปัญหาการสร้างทางเลือก ในการแก้ปัญหาการวิเคราะห์หาวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาคำด้วยการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์
2. การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา เป็นการเน้นการปลูกฝังปัญญาให้เป็นผู้มีเหตุผล ควรใช้หมวด กาลามสูตร พละ 5 และวุฒิชีธรรม 4
3. เมตตากรุณา เป็นจริยธรรมขั้นพื้นฐานที่สำคัญ และควรใช้ธรรมะทุกข้อใน พรหมวิหาร 4
4. สติ สัมปชัญญะ เน้นการควบคุมตนเอง การประพฤติที่เหมาะสมบนพื้นฐานแห่งความสำรวมรอบคอบ
5. การไม่ประมาท เน้นการพิจารณาสภาพแวดล้อม จัดสถานการณ์ที่เหมาะสมในการกระทำ ควรนึกถึงผลที่ตามมา
6. ชื่อสัตย์ สุจริต
7. ขยันหมั่นเพียร
8. หิริ-โอตตปเปะ คือ การละอาย และเกรงกลัวต่อบาป

จริยธรรม (Morality.) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง และมีผู้ให้ความหมายไว้ เช่น จริยธรรมหรือศีลธรรม ได้แก่ ระเบียบปฏิบัติซึ่งมุ่งปฏิบัติเพื่อให้เกิดความผาสุกในสังคม จริยธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์ทำขึ้น แต่งขึ้นตามเหตุผลของมนุษย์เอง หรือตามความต้องการของมนุษย์ สมชอบ นิติพจน์. 2542: 16 อ้างอิงมาจากพุทธทาสภิกขุ. 2541: 3. จริยธรรมเป็นหลักที่ช่วยให้บุคคลมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และเป็นแนวทางในการตัดสินใจของบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับวิชาการ เหตุผล และสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติสิ่งใดควรละเว้น ไม่ประพฤติปฏิบัติและจริยธรรมมักมีรากฐานมาจากกฎเกณฑ์และมาตรฐานการประพฤติในสังคม โดยสังคมเป็นผู้ตัดสินใจการกระทำ นั้น ๆ ว่าเป็นการกระทำที่ถูกหรือผิด ในทุกสังคม กฎเกณฑ์และมาตรฐานดังกล่าว จะมาจากหลักศาสนาที่ สังคมนั้น ๆ ยึดมั่นนับถือ

นักจิตวิทยาค้นพบว่า ลักษณะและพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลที่เกี่ยวกับจริยธรรม สามารถ จำแนกได้เป็น 4 ด้าน คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม บุคคลที่อยู่ในสังคมใดจะมีความรู้เชิงจริยธรรมหรือความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เขาเลือกยึดถือเป็นหลักหรือแนวทางในการดำรงชีวิต รวมทั้งมีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อควรกระทำหรือข้อควรละเว้น ซึ่งหลักศาสนาที่สังคมนั้นยึดถือได้กำหนดไว้
2. ทักษะคิดเชิงจริยธรรม บุคคลทุกคนย่อมมีความรู้ลึกเกี่ยวกับการเลือกกระทำและไม่ทำพฤติกรรมใด ความรู้สึกชอบและไม่ชอบลักษณะพฤติกรรมต่าง ๆ หรือทักษะคิดเชิงจริยธรรมนี้เปลี่ยนแปลงได้ ตามความรู้เชิงจริยธรรมที่บุคคลมีอยู่
3. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม พฤติกรรมของบุคคลจะแสดงออกถึงลักษณะจริยธรรมของบุคคลนั้น เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น การให้ทาน การพูดเท็จ การไม่ซื่อสัตย์ และลักขโมย พฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นพฤติกรรมของบุคคลที่กระทำในสิ่งที่สังคมนิยมชมชอบว่าดีและ ยกเว้นไม่แสดงพฤติกรรมที่เป็นการฝ่าฝืนกฎระเบียบ หรือข้อห้ามของสังคมนั้น ดังนั้นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมจึงเป็นการกระทำซึ่งสังคมเห็นชอบและสนับสนุน
4. เหตุผล เชิงจริยธรรม ในการตัดสินใจเลือกกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ละบุคคลมักพยายามค้นหาสาเหตุมาอ้างประกอบการเลือกของตน เหตุผลดังกล่าว เป็นเหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล พฤติกรรมเชิงจริยธรรมอย่างเดียวกันอาจมาจากเหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกัน สมชอบ นิติพจน์. 2542: 17-18.

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม ที่จะทำให้บุคคลในสังคม อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขนั้น คนในสังคมควรที่จะต้องเป็นคนที่มีคุณธรรมประจำใจ มีความเมตตา กรุณา มีความซื่อสัตย์สุจริต เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญู ความเห็นอกเห็นใจ ความละเอียดความซื่อ

และความกล้าหาญที่จะกระทำความดี คุณธรรมและจริยธรรมก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทำหน้าที่ได้สมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น

2.3.4 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความเป็นผู้นำ

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ถือว่าเป็นบุคลากรที่สำคัญของท้องถิ่น ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน เป็นผู้นำในการบริหาร และการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้าทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบันและอนาคต การศึกษาลักษณะด้านความเป็นผู้นำจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพิจารณาเลือกตัวแทนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดเช่นกัน ความเป็นผู้นำเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องมีความรู้ พัฒนาปรับปรุงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์โดยให้เกิดผลปฏิบัติในทางที่เป็นการสร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ต่อสังคม การปฏิบัตินั้นตั้งบนพื้นฐานของการให้ความร่วมมือและให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากกว่าจะเป็นการใช้อำนาจไปในทางบีบบังคับหรือการข่มขู่ เพื่อให้เกิดความเกรงกลัวต้องปฏิบัติตาม

ซูเกียรติ ตำนานะทรัพย์ 2542: 11. กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้นำที่ดีไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องเทคนิคหรือวิชาการเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ
2. มีความคิดสร้างสรรค์
3. มีการตัดสินใจที่ดี
4. มีความสนใจเอาใจใส่และคอยปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ใต้บังคับบัญชา
5. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
6. มีร่างกายเข้มแข็ง สุขภาพสมบูรณ์
7. มีความกระตือรือร้น อยากรู้อยากเห็น
8. มีลักษณะเหนือกว่าผู้ใต้บังคับบัญชา หรือปฏิบัติการทางด้านความคิด ผลงาน

สถานะในองค์การ

9. มีลักษณะเป็นนักกลยุทธ์ กลยุทธ์อาจถูกกำหนดโดยวัตถุประสงค์ นโยบาย ระเบียบ แบบแผน วิธี งบประมาณ เป็นต้น

10. มีความอดทนทำงานที่หนักอยู่เสมอ

11. มีความยุติธรรม เห็นอกเห็นใจผู้ใต้บังคับบัญชา

12. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

มนุษยสัมพันธ์ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ เป็นเรื่องที่ดีที่ผู้นำในทุกระดับจำเป็นต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะการดำรงชีวิตประจำวัน และการปฏิบัติงานที่ต้องทำการติดต่อประสานงานกับบุคคลอื่นหรือหน่วยงานอื่นหลาย ๆ หน่วยงาน การใช้หลักมนุษยสัมพันธ์จะมีส่วนช่วยให้การ

ติดต่อประสานงานต่างๆ ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้เป็นอย่างดี ผู้นำที่ดีควรยึดหลัก มนุษยสัมพันธ์ หลักการปกครอง การบังคับบัญชา เพื่อให้ลูกน้องหรือผู้ร่วมงานพึงพอใจ รู้จักพูดจา ทักทายผู้อื่น โดยใช้คำพูดที่ไพเราะอ่อนหวาน ยิ้มแย้มแจ่มใส เพราะการยิ้มเป็นเครื่องแสดงถึง ไมตรีจิต จำชื่อผู้ร่วมงานได้และทักทายได้ถูกต้อง ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นตามแต่โอกาส พูดและ ปฏิบัติต่อผู้อื่น ให้ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเห็นอกเห็นใจ โดยเอาใจเขามาใส่ใจ เรา รับฟังความคิดเห็นและการสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อสังคม การปฏิบัติที่นับตั้งบนพื้นฐานของ การให้ความร่วมมือและให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากกว่าจะเป็นการใช้อำนาจไปในทางบีบบังคับหรือการข่มขู่ เพื่อให้เกิดความเกรงกลัวต้องปฏิบัติตามข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผลของผู้ที่กล้า กิด กล้าตัดสินใจ และยอมรับเมื่อตัดสินใจผิดพลาด กวี วงศ์พุด. 2539: 59.

K. Davis 1975: 9. กล่าวถึง มนุษย์สัมพันธ์ไว้ว่ามนุษย์สัมพันธ์ คือวิธีการที่ก่อให้เกิด วัตถุประสงค์และแรงจูงใจ ให้คนในกลุ่มได้ร่วมกันทำงานอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพ โดยมิ ให้ความพอใจทางเศรษฐกิจและแรงจูงใจอย่างทั่วถึง

E. B. Fippo 1976: 15. กล่าวถึงมนุษย์สัมพันธ์ไว้ว่า เป็นการรวมคนให้ทำงานร่วมกัน ใน ลักษณะที่มุ่งให้เกิดความร่วมมือ เกิดการประสานงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานให้ บรรลุเป้าหมาย

W. G. scoff1986: 3. กล่าวว่ามนุษย์สัมพันธ์คือกระบวนการจูงใจให้คนเกิดการ ทำงาน ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ในสถานการณ์ที่มีอยู่ เพื่อมุ่งให้เกิดการทำงานร่วมกันและเกิดความ เข้าใจอันดีต่อกัน เนื่องจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นผู้ทำหน้าที่ผู้นำ และตัวแทน ของประชาชน จึงควรมีลักษณะความเป็นผู้นำที่สอดคล้องความเป็นผู้นำที่ดีทั้งในเชิงวิชาการและ ในทัศนะของประชาชน ซึ่งจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำและจากความเห็นของ นักวิชาการดังที่กล่าวมาข้างต้น คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วน จังหวัดที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. บุคลิกภาพ (Personality.) เป็นคุณสมบัติทั่วไปภายนอกที่เกิดจากผลกรรมรวมของ ความคิด ทำทางและนิสัย สั่งสมหรือถ่ายทอดมาจากองค์ประกอบทางด้านจิตชีวภาพ ภายนอกและ สังคม ซึ่งแสดงออกทางพฤติกรรม ทำทาง กิริยา วาจา สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

2. มนุษย์สัมพันธ์ (Human relation.) คือ ลักษณะหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการ สร้างความสัมพันธ์อันดีในทางสร้างสรรค์กับผู้ร่วมงานและประชาชนทั่วไป

3. ภาวะผู้นำ (Leadership.) คือการแสดงพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและ ประชาชนทั่วไป สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุประสงค์ของตน และเพื่อ ผลประโยชน์ของส่วนร่วม

4. วิสัยทัศน์ (Vision.) คือ การวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในปัจจุบัน เพื่อกำหนดความสามารถในการวางแผนในอนาคตที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น

5. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative thinking.) คือ การแสดงข้อคิดเห็นในการที่จะแก้ไขสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเป็นการกระทำที่แสดงออกถึงความต้องการที่จะปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สรุปได้ดังนี้

ศรีเพ็ญ ช่วงไธสง (2540: 76-79) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในทศวรรษหน้า โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มนักการเมือง กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มนักปกครองและกลุ่มสมาชิกร่างรัฐธรรมนูญ ที่เลือกแบบเจาะจง กลุ่มละ 7 คน รวม 28 คน โดยเครื่องมือเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า แล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้ค่ามัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านลักษณะส่วนตัว

1.1 บุคลิกภาพ ควรมีกริยาวาจาสุภาพเรียบร้อย ไม่ก้าวร้าว มีสังขะ พุดจริงทำจริงมีการวางตัวที่เหมาะสม มีความละเอียดสุ่ม รอบคอบ สามารถสรุปประเด็นได้ดี มีความรวดเร็วในการตัดสินใจได้ถูกต้อง มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา มีปฏิภาณไหวพริบเป็นเลิศ ในการแก้ปัญหา มีความหนักแน่นมั่นคงในอารมณ์ มีความกระตือรือร้นและตื่นตัวอยู่เสมอ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีอารมณ์เยือกเย็น มีความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยว มีความอดทนและอดกลั้นสูง เชื่อมมั่นในอุดมการณ์และมีความเป็นสุภาพบุรุษ

1.2 มนุษยสัมพันธ์ ควรมีการวางตัวเป็นกันเองกับประชาชน ผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไป สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลทั่วไปในสังคมได้เป็นอย่างดี มีทำที่ที่เป็นมิตร สนใจและเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ มีความจริงใจ มีความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกิจกรรมของสังคม ให้ความสำคัญกับบุคคลทุกกลุ่ม โดยเสมอภาคกัน เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับและให้คำปรึกษาแนะนำกับประชาชนผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไป

1.3 ความประพฤติ ควรมีการประพฤติตนที่น่าเชื่อถือทั้งการกระทำและคำพูด รู้จักประมาณตนและสำรวจตนเองอยู่เสมอ มีความหนักแน่นในสิ่งที่ถูกต้อง มีความสำนึกที่จะทำงานรับใช้สังคม มีความรับผิดชอบสูง มีวินัยในตนเอง มีความเชื่อมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง ตรงต่อเวลา เสมอต้นเสมอปลาย ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และไม่เอาอย่างเอาผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ควรมีความซื่อสัตย์สุจริตมีความยุติธรรม รู้สึกในห้อย เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง ผสมผสานหลักรัฐศาสตร์ อยู่ในกรอบศีลธรรมและยึดมั่นในพระศาสนา มีความขยันหมั่นเพียร มีความเมตตาและอนุเคราะห์ต่อประชาชนที่ทุกข์ร้อน คนด้อยโอกาสในสังคมและชนกลุ่มน้อยในประเทศ ห้ามปรามประชาชนจากการทำความชั่ว ส่งเสริมให้ทำความดี ยกหลักธรรมาธิปไตยเป็นรากฐานประชาธิปไตย มีสติในการวินิจฉัยพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ อย่างละเอียดรอบคอบให้เกิดริติ เคารพในสถานที่และสถาบัน รักษาคำพูดและคำสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชนและปฏิบัติตามนโยบายที่แถลงไว้ให้เป็นรูปธรรม ไม่ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องมีความมุ่งมั่นที่จะยกระดับในเรื่องสิทธิมนุษยชน ให้ทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความเสมอภาค รักษาจิตสำนึกให้ถูกต้อง และชอบธรรมอยู่เสมอ และมีหลักในการดำเนินชีวิตส่วนตัวและในการบริหารประเทศ

3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านภูมิหลัง คือควรมีอายุ 25 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า มีประสบการณ์ทางการเมืองมาก่อน มีการดำเนินชีวิตที่โปร่งใสทั้งชีวิตส่วนตัวและหน้าที่การงานสามารถตรวจสอบได้ มีชีวิตครอบครัวเป็นแบบอย่างที่ดี มีชีวิตที่เปิดเผยมีอาชีพที่แน่นอน เพื่อให้ปรากฏที่มาแห่งรายได้ควรเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตเป็นหลัก และมีคุณธรรม ไม่เป็นผู้มีอิทธิพล และมีสัญชาติไทย

4. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านความรู้ความสามารถ คือควรมีผลงานด้านสาธารณะผลงานทางการเมือง มีการนำเอาปัญหาต่าง ๆ ไปวางแผนนโยบายในการพัฒนาประเทศได้อย่างถูกต้องมีความสามารถในการปฏิบัติงาน ได้ผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ มีวิจรณ์ญาณ ในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง มีความกล้าหาญ กล้าต่อสู้ กล้าตัดสินใจ กล้ารับผิดชอบ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักใช้อำนาจหน้าที่อย่างชอบธรรม มีความเฉลียวฉลาด รู้ทันเหตุการณ์ สามารถรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว สามารถทำให้ผู้ร่วมงาน ประชาชนและบุคคลทั่วไปเชื่อมั่นและศรัทธาสนใจในความสำเร็จของทั้งทีมมากกว่าความสำเร็จของตนเอง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการแสวงความคิดเห็นทางการเมือง เพื่อปกป้องประโยชน์ของประเทศชาติ มีความคิดในเชิงรุก หาหนทางแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในระยะ 5-10 ปี ข้างหน้าและมีความคิดในสิ่งใหม่ ๆ ที่สร้างความเจริญทางเทคโนโลยีให้ทัดเทียมกับนานาชาติและมีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ด้านรัฐศาสตร์ และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ไพจิตร ศรีวรขาน (2542: 84-89) ได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครพนม ตามความคิดของผู้บริหาร โรงเรียนและครู-อาจารย์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาและประถมศึกษา จังหวัดนครพนม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือผู้บริหาร โรงเรียน และครู อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาและประถมศึกษา จังหวัดนครพนม จำนวน 702 คน ได้มาโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 11 และสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling.) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้นจำนวน 45 ข้อ มีอำนาจจำแนก 0.26-0.89 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ ค่าเฉลี่ย (Mean.) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation.) และทดสอบสมมุติฐานโดยใช้การทดสอบแบบ t t-test (Independent samples.) ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครพนมตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน และครูอาจารย์ โดยรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับความสำคัญมากไปหาน้อยคือ

1.1 ด้านคุณลักษณะส่วนตัว ต้องมีสัจจะ พุคจจริง ทำจริง มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง และมีกิริยาจาเรียบร้อย

1.2 ด้านคุณธรรมจริยธรรม ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตมีวินัยในตนเองและ อยู่ในกรอบขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม

1.3 ด้านความรู้ความสามารถ มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายบ้านเมืองเป็นอย่างดี มีความเฉลียวฉลาดรู้ทันเหตุการณ์ และมีความกล้าหาญ กล้าพูด กล้าตัดสินใจ

1.4 ด้านภูมิหลัง ต้องมีสัญชาติไทย มีการประกอบอาชีพสุจริต สามารถตรวจสอบได้ และดำเนินชีวิตที่โปร่งใสทั้งชีวิตส่วนตัวและหน้าที่การงาน

2. ผู้บริหาร โรงเรียนมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครพนม โดยรวมทุกด้านและรายด้านมากกว่าครูอาจารย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

สมชอบ นิตพิพนธ์ (2542: 67-69) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม ตามทัศนคติของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน จำนวน 78 คน ครูผู้สอน 279 คน รวมเป็น 357 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - stage sampling.) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ถามเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนมจำนวน 50 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.25-0.79 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบแบบ t-test (Independent samples)

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม ตามทัศนคติของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณธรรม จริยธรรมพึงประสงค์มากที่สุด ส่วนด้านคุณลักษณะส่วนตัว ด้านภูมิหลัง ด้านความรู้ ความสามารถ และด้านวิสัยทัศน์ที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม ตามทัศนคติของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านคุณลักษณะส่วนตัว ผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้สอนมีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านภูมิหลัง ด้านความรู้ ความสามารถ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านวิสัยทัศน์ มีทัศนคติไม่แตกต่างกัน

สุวิทย์ รุ่งวิสัย (2541: 65-69) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยประกอบการตัดสินใจของผู้ใช้สิทธิ์เลือกตั้งในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยการแบ่งประชากรที่ต้องการศึกษา เป็นกลุ่มใหญ่ (Cluster sampling.) ออกตามพื้นที่ 5 จังหวัด คือ เชียงใหม่ ขอนแก่น กรุงเทพฯ ชลบุรี และสงขลา แบ่งเขตเมืองและชนบทและแบ่งกลุ่มตามเพศ ในการเลือกสุ่มตัวอย่างเป็นไปตามโอกาสในทางสถิติ (Probability sampling.) โดยการสุ่มอย่างง่าย ผลการวิจัยในด้านความคาดหมายในการเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งต่อไปพบว่า

ประชาชนมีความคาดหมายว่า ผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรจะไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ทำงานในสังคม ไม่โกงกินและมีความซื่อสัตย์ การศึกษาดี ปฏิญญาตรีขึ้นไป ไม่โจมตีให้ร้ายซึ่งกันและกัน สังกัดพรรคการเมือง ไม่ย้ายพรรคบ่อยทำให้น่าเบื่อ มีความรู้ด้านการเมืองและการปกครองเป็นอย่างดี เป็นคนมีจริยธรรม มีความรับผิดชอบ เป็นคนมีความสามารถ เสียสละและซื่อสัตย์สุจริต มีความกล้าและมีความจริงใจ เป็นคนดีมีศีลธรรม เป็นคนที่รู้เข้าใจปัญหาของประชาชนและกล้าพูดกล้าทำ ซื่อตรง จริงใจ ช่วยเหลือประชาชน มีอุดมการณ์ ไม่ขัดแย้งกันเพื่อผลประโยชน์ เป็นนักการเมืองที่ดี สร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนไว้ใจได้ เป็นคนยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชน รู้วิธีการแก้ปัญหาท้องถิ่นที่

ตนเองสมัคร ไม่หนีประชาชน มีภูมิหลังสะอาด ออกเยี่ยมเยียนประชาชนให้บ่อย ๆ ต้องไม่ใช่เจ้าพ่อหรืออยู่ในสังกัดของเจ้าพ่อหรือผู้มีอิทธิพล รักษาดี ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นคนในชุมชน และรักษาผลประโยชน์ของท้องถิ่น

พชันี แก้วสว่าง (2544: 65-68) ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลตามความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ โดยประชากรเป็นอาจารย์จำนวน 75 คนและนักศึกษาจำนวน 70 คนงานส่วนของอาจารย์พบว่านักศึกษาพยาบาลควรมีความรู้ความเชี่ยวชาญใบบสาขาวิชาชีพพยาบาลเป็นอันดับแรก และความรู้ในสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องเป็นอันดับสอง และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพเป็นอันดับแรก รองลงไปคือควมมีคุณธรรมและจริยธรรม ในส่วนของนักศึกษาพบว่า คุณลักษณะที่นักศึกษาพยาบาลพึงมีเป็นอันดับแรกคือความรู้ความชำนาญในการพยาบาล รองลงไปคือ สาขาอื่นที่เกี่ยวข้องและมีจริยธรรมที่ดี

ประภาศรี สุทะปะา (2544: 43-44) ได้ทำการศึกษาการสร้างแบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นครูคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 512 คน ผลการศึกษาพบว่าได้แบบวัดคุณลักษณะ 7 ด้าน 126 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.9757 และมีความเที่ยงตรงตามสภาพ ทุกข้อมีอำนาจจำแนกระหว่าง 0.05 - 0.001 ผลจากการนำแบบวัดคุณลักษณะไปประเมิน พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับดี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านคุณสมบัติเฉพาะ ด้านบุคลิกภาพและด้านเจตคติส่วนอีก 3 ด้านอยู่ในระดับพอใช้คือ ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร ด้านความรู้ในการวัดผลและประเมินผล และด้านการวางแผนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน

คุณัญญา แซ่เจี๋ย (2545: 81-84) ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารตามความคาดหวังของบุคลากรคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประชากรคือบุคลากรคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 245 คน การศึกษาพบว่าบุคลากรมีความคาดหวังต่อผู้บริหารในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านสภาวะอารมณ์และการปรับตัว ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร ด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านบุคลิกภาพ

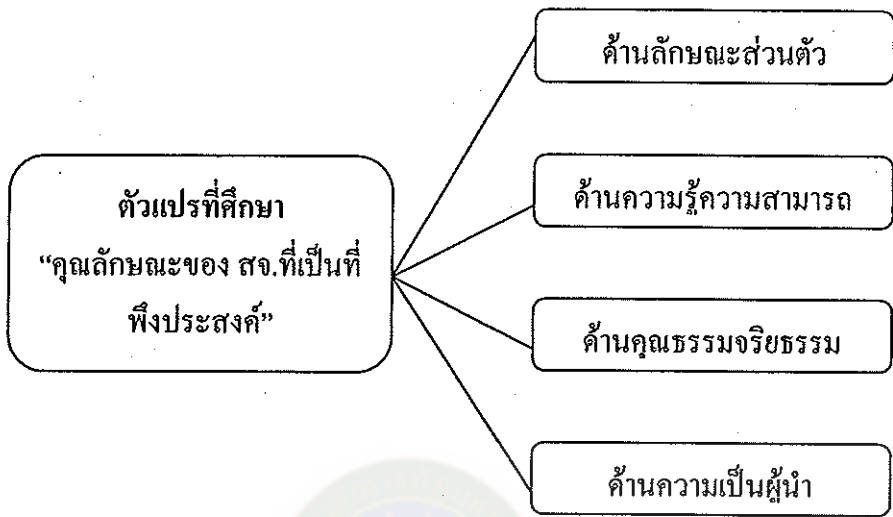
ธีระวัฒน์ สงวนพงษ์ (2542: 49-57) ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักวิชาการศึกษา ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ในจังหวัดเชียงราย ประชากร คือ ศึกษาธิการอำเภอ เจ้าคณะอำเภอ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอและผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมเอกชน รวม 97 คน ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะส่วนตัว ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีคุณธรรม จริยธรรม ความเสียสละ ความมีวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าคุณลักษณะด้านอื่น ๆ ทุกด้าน คุณลักษณะ ที่พึงประสงค์รองลงไปคือด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านความรู้ในวิชาชีพ

บรรจง ไตรสารศรี (2542: 71-74) ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดกองการศึกษาแห่งสภาคริสตจักรประเทศไทยตามความเห็นของครู โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นครูจำนวน 24 โรงเรียน 327 คน ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ประกอบด้วยด้านลักษณะส่วนตัว ได้แก่ ความจริงใจ ความซื่อสัตย์ รักษาความสัตย์สุจริต ด้านวิชาชีพ ได้แก่ ความยุติธรรม ความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา คุณลักษณะที่เกี่ยวกับสภาคริสตจักร ได้แก่ ความรักชาติ ความเชื่อมั่นในศาสนาและจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักการเมืองและผู้นำด้านการบริหารงาน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ประชาชนต้องการนั้นต้องเป็นคนดีในทั้ง 2 ด้านคือ ด้านร่างกาย ได้แก่ บุคลิกภายนอก แสดงออกถึงการเป็นผู้นำ คือมีบุคลิกดี กิริยาวาจาสุภาพเรียบร้อย มีความกระตือรือร้นในการทำงาน พุดจาจริงมีสัจจะ ยิ้มแย้มแจ่มใส แสดงออกถึงการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคน ด้านจิตใจ ต้องเป็นผู้มีคุณธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเมตตากรุณาปรารถนาดีกับผู้อื่นมีความพร้อมที่จะเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อส่วนรวมได้ทุกเมื่อ

2.5 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปเอาเฉพาะคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นที่พึงประสงค์ในทัศนะของประชาชน ที่มีการกล่าวถึงรวมกับเอกสารและงานวิจัยของ อรุณ เขาวนามย์ 2542: 3. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2539: 139-149. ศรีเพ็ญ ช่วงโรสงค์ 2540: 6. ไพจิตร ศรีวรรณ 2542: 20. สมชอบ นิตินนท์ 2542: 8. และ ประจักษ์ วัฒนกุล 2547: 19. ซึ่งเอกสารและงานวิจัยข้างต้น กล่าวถึงคุณลักษณะของนักการเมืองที่ประชาชนต้องการไว้ตรงกัน 4 ด้านใหญ่ ๆ คือ ด้านลักษณะส่วนตัว ด้านความรู้ความสามารถ ด้านคุณธรรมจริยธรรมและด้านความเป็นผู้นำ เพื่อนำมากรอบแนวคิดในการศึกษา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย